

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər

**Azərbaycan selektiv
aborta görə
rekord qırdı -
təhlükə!**

yazısı səh.12-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 28-30 oktyabr 2023-cü il Şənbə № 195 (8331) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Rusiya iqtisadiyyatı üzünü Şərqə çevirir - səbəb

Bu, Azərbaycan üçün nə deməkdir; hökumət prosesdən qazanclı çıxa bilər, əgər...

yazısı səh.10-də

Gürcüstan Ermənistanla gizli "qapı" açar? - Abxaziya yolu gündəmdə

yazısı səh.4-də

Aİ ilin sonunadək sülh prosesini yekunlaşdırmağa çağırır

yazısı səh.3-də

Ermənilər yayadək Qarabağa dönməyəcək, ona qədər isə... - Bakının planı

yazısı səh.6-də

"Zəngəzur dəhlizi Azərbaycana icarəyə verilsin..." - İrəvanın mövqeyi yumşalır?

yazısı səh.11-də

Küçəyə atılan körpələr: ictimai immun çatışmazlığı, yoxsa qanundakı boşluqlar...

yazısı səh.13-də

Qanuni nikah yaşı ilə bağlı istisna ləğv edilir - nəyi dəyişəcək...

yazısı səh.14-də

İrəvanın bitməyən genosid həyasızlığı

yazısı səh.3-də

Xərçəng əleyhinə peyvənd - möcüzə dərmanın kəşfi yaxındadırmı

yazısı səh.15-də

Yüzə yaxın müəllim sertifikatlaşdırmanın müsahibə mərhlələsindən keçilib

yazısı səh.15-də

RUS EMİSSARIN SİRLİ BAKI SƏFƏRİ - MOSKVA "STATUS" SƏHİFƏSİNİ ÇEVİRİR, YENİ SÜLH SƏNƏDİ HAZIRLAYIR?

Rusiyanın bölgə ilə bağlı yeni planları barədə ilginclik ehtimallar, versiyalar; Kremləndən gələn açıqlama Ermənistanın arzusunu qursağında qoydu; **analitik:** "Hazırda region ölkələri üçün əsas və vacib amil bölgədəki bütün məsələlərin xarici oyunçuların iştirakı olmadan müzakirə edilməsidir"

yazısı səh.9-də

Azərbaycan və Ermənistan baş nazirləri bir arada - Tiflis görüşünün nəticələri

Rauf Arifoğlu: "Azərbaycan dövlətinin maraq və niyyəti odur ki, münaqişənin yekunu olacaq sülh müqaviləsi regionda imzalsın"

yazısı səh.5-də

**Nizami Gəncəvi
Zəngəzura səfər
edibmiş - AMEA
prezidentindən
sensasion
açıqlamalar**

yazısı səh.7-də

**Makron türk
dövlətlərində
nə axtarır? -
rəylər**

yazısı səh.6-də

**Ceyhan Bayramov:
"Azərbaycan
və Türkiyənin
çox böyük
planları var"**

yazısı səh.3-də

Hikmət Hacıyev Qazaxıstanın “Dostık” ordeni ilə təltif olundu

Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev Qazaxıstanın II-ci dərəcəli “Dostık” ordeni ilə təltif olunub.

Bu barədə APA-ya Qazaxıstanın ölkəmizdəki səfiriylindən bildirilib.

Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Xarici siyasət məsələləri üzrə köməkçisi Hikmət Hacıyevi II-ci dərəcəli “Dostık” (Dostluq) ordeni ilə təltif edib.

Ali mükafatı Hikmət Hacıyevə Qazaxıstan Prezidenti adından və tapşırığına əsasən Qazaxıstanın Azərbaycandakı səfiri Alim Bayel təqdim edib.

Diplomat bildirib ki, Hikmət Hacıyev Qazaxıstan Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasında mehriban qonşuluq əlaqələrin inkişafına, iki ölkə arasında strateji və müttəfiqlik münasibətlərin möhkəmlənməsinə verdiyi töhfələrə görə ordenlə mükafatlandırılıb.

Öz növbəsində, Hikmət Hacıyev onun fəaliyyətinə verilən yüksək qiymətə görə Qazaxıstan rəhbərliyinə təşəkkürünü bildirib və hərtərəfli strateji əməkdaşlığın inkişafına əlindən gələn töhfələri verməyə davam edəcəyini vurğulayıb.

Görüş zamanı tərəflər bir daha ikitərəfli qarşılıqlı əməkdaşlıq və regional gündəliyin aktual məsələləri ilə bağlı müzakirələr aparıblar.

Gələn ay Astanada baş tutacaq Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) və Bakıda keçiriləcək SPECA-nın Zirvə Görüşlərinin vacibliyi qeyd olunub.

Qazaxıstan Respublikasının “Dostık” ordeni ilə cəmiyyətdə barışın qorunmasında səmərəli fəaliyyət göstərən, xalqlar arasında sülhün, dostluğun və əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsində töhfə verən şəxslər təltif olunur.

Belə ki, I-ci dərəcəli “Dostık” ordeni keçən il Qazaxıstan Prezidenti tərəfindən Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğana verilib.

Xatırladaq ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ötən il Qazaxıstan Respublikasının ali mükafatı - “Altın Kıran” (Qızıl Qartal) ordeni ilə təltif olunub.

Xankəndi Polis Şöbəsi yaradıldı

Xocalı, Tərtər və Xankəndiyə komendantlar təyin edildi

“Xankəndi Polis Şöbəsi yaradılıb, Xocalı, Tərtər və Xankəndiyə komendantlar təyin edilib”.

Musavat.com xəbər verir ki, bunu daxili işlər naziri general-polkovnik Vilayət Eyvazov Daxili İşlər Nazirliyində onlayn formatda keçirilən Kollegiya iclasında bildirib.

Nazir oktyabrın 15-də ölkəmizin növbəti dəfə tarixi anların və hadisələrin şahidi olduğunu, Azər-

baycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı cənab İlham Əliyevin Xankəndidə, Xocavənddə, Xocalıda və terrorçulardan təmizlənmiş digər ərazilərdə Dövlət bayrağımızı ucaltıldığını, habelə Daxili İşlər Nazirliyinin Xankəndi şəhər polis şöbəsinin yaradıldığını, Xocalı, Tərtər və Xankəndiyə müvəqqəti komendantların təyin edildiyini, işğaldan azad edilmiş həmin ərazilərdə təhlükəsizliyin və asayişin təmin edilməsi üçün bütün zəruri tədbirlər görüldüyünü, hər bir evin, hər bir binanın və infrastruktur obyektlərinin mühafizəyə götürüldüyünü, qanunsuz silahlı birləşmələrin atıb getdikləri mövqelərdən çoxsaylı silah-sursatın və hərbi texnikanın aşkarlandığını qeyd edib.

Keçmiş illərdən bağlı qalmış 336 cinayət açılıb - kollegiya iclası

Dxili işlər orqanları və Daxili Qoşunlar qanunla müəyyən edilmiş vəzifələri cari ilin 9 ayında da layiqincə yerinə yetirib. Ümumi cinayətlərin açılması 86,8 faiz təşkil edib, Daxili İşlər Nazirliyi və prokurorluq üzrə qeydə alınmış 26.778 cinayətin 88,6 faizi açılıb.

APA xəbər verir ki, bunu Daxili İşlər Nazirliyində cari ilin 9 ayının yekunlarının müzakirəsinə həsr olunmuş onlayn formatda Kollegiya iclasında nazir Vilayət Eyvazov deyib.

Qeyd olunub ki, Baş Prokurorluqla birgə görülmüş tədbirlərlə keçmiş illərdən bağlı qalmış 336, o cümlədən bir neçə xüsusilə ağır cinayətin açılması təmin edilib.

Qəsdən sağlamlığa ağır zərər vurmaların, xuliqanlıqların, quldurluqların, dələduzluqların, hədə-qorxu ilə tələb etmələrin, soyğunçuluqların və avtonəqliyyat vasitəsini qaçırmanın açılması yaxşılaşıb.

Hakan Fidan: “Qəzzadakı böhranın yayılmasının qarşısı alınmalıdır”

Dünya Qəzzada atəş-kəsin elan edilməsi və humanitar yardımın kəsintisiz şəkildə bölgəyə çatdırılması üçün səy göstərməlidir.

APA-nın yerli bürosunun xəbərinə görə, bu barədə Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidan Ankarada danimarkalı həmkarı Lars Lökke Rasmussen ilə keçirdiyi birgə mətbuat konfransı zamanı bildirib.

O qeyd edib ki, Türkiyə bölgədə sülhün bərqərar olmasının tərəfdarıdır.

“İsrail sülh istəyirsə, fəələstinlilərin öz torpaqları, dövlətlərində yaşamaq haqlarına hörmət etməlidir”.

Hakan Fidan onu da əlavə edib ki, Qəzzadakı böhranın yayılmasının qarşısı alınmalıdır. Bu baş verməzsə, beynəlxalq səviyyədə daha pis hadisələr baş verə bilər.

Onun sözlərinə görə, Türkiyənin təklif etdiyi qarant ölkələr prinsipi müstəqil Fələstin dövlətinin yaradılmasını nəzərdə tutur.

Səhiyyə nazirinin birinci müavini vəzifəsi ləğv edilib

Səhiyyə nazirinin birinci müavini vəzifəsi ləğv edilib.

APA-nın xəbərinə görə, bu, Prezident İlham Əliyevin bu gün imzaladığı fərmanla Səhiyyə Nazirliyi haqqında Əsasnaməyə edilən dəyişiklikdə əksini tapıb.

Hazırda qüvvədə olan Əsasnaməyə görə, nazirin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilən birinci müavini və dörd müavini vəzifəsi var. Dəyişikliyə əsasən, nazirini birinci müavini vəzifəsi ilə bərabər bir müavin vəzifəsi də ləğv olunub. Beləliklə, nazirin 3 müavini olacaq.

“Orta Asiyadan neft-qazın Avropaya çatdırılmasının ən qısa yolu Zəngəzur dəhlizi ilə olacaq”

Orta Asiyadan neft və qazın Avropaya çatdırılmasının ən qısa yolu Zəngəzur dəhlizi ilə olacaq.

“APA-Economics” xəbər verir ki, bu barədə Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Parlament Assambleyasının Baş katibi Asəf Hacıyev QDİƏT-in URTA Baş Assambleyasının 42-ci iclası çərçivəsində jurnalistlərə açıqlamasında bildirib.

Onun sözlərinə görə, Şərq və Qərb, eləcə də Şimal və Cənub arasında olan nəqliyyat dəhlizləri Azərbaycanın ərazisindən keçir və bu, ölkəni önəmli bir dövlətə çevirir.

“Zəngəzur dəhlizini də bura əlavə etsək, Azərbaycan Şərqlə Qərb arasında çox önəmli bir dövlətə çevriləcək. Zəngəzur dəhlizi müxtəlif növ daşımaları özündə birləşdirə bilər” - Asəf Hacıyev əlavə edib.

“Etnik təmizləmə” nağılı ilə bağlı Azərbaycanla qarşı heç bir dəlil-sübut tapa bilməyən Ermənistan indi də başqa hiyləyə əl atıb. Belə ki, Ermənistanın İstintaq Komitəsi Qarabağdan köç etmiş ermənilərə müraciət edərək, onları “Azərbaycanın mülki əhaliyə qarşı cinayətləri ilə bağlı əllərindəki sübutları təqdim etməyə” çağırıb.

Yəqin, ağızlarında 1915-ci il hadisələrini saxtalaşdırmağın şirəsi qalıb. Bəs bu kimi “stəkanda fırtına”lar Azərbaycana hansısa problem yarada bilirmi, nəzərə alsaq ki, qarşımızda dünyanın ən peşəkar tarix saxtakarları dayanıb?

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri, hüquq üzrə fəlsəfə dok-

ıyyetini aldada biləcək siyasi və hüquqi addımlar atsınlar. İndi də əlləri hər yerdə əlləri üzülən separatçı ermənilər Baş İstintaq Komitəsi tərəfindən sağlamlığa zərər vurma. Bir etnik qrupun tamamilə və ya qismən məhv edilməsinə şərait yaradılması faktlarının araşdırılması ilə bağlı istintaq hərakətləri aparırlar. Bu məq-

dılması heç bir nəticə verməyəcək: “Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində separatçı rejim və onun dəstəkçiləri azərbaycanlılara qarşı olmanın qanlı cinayətlər törədiblər. Azərbaycan vətəndaşlarının, Azərbaycan dövlətinin mülkiyyətini darmadağın ediblər. Bu gün Azərbaycanın Qarabağ bölgəsindəki şəhər-

Ceyhun Bayramov: “Azərbaycan və Türkiyənin çox böyük planları var”

“Şuşa Bəyannaməsi Azərbaycan və Türkiyə arasında əlaqələrin yol xəritəsidir”.

Musavat.com xəbər verir ki, bunu Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov “Anadolu”ya müsahibəsində deyib.

O bildirib ki, bütün sahələrdə böyük layihələr həyata keçirilir: “Böyük planlarımız var. Ticarət həcmində investisiyalar hər il artır. Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Ərzurum, TANAP, TAP kimi neft və təbii qaz layihələri uğurla davam edir”.

C.Bayramov, həmçinin Türkiyə ilə Azərbaycanın Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) daxilindəki fəaliyyətindən danışdı: “Ölkələrimizin də iştirak etdiyi üçtərəfli və dördtərəfli platformalar var. Əməkdaşlığımız sadəcə bizi deyil, daha geniş coğrafiyanı əhatə edir. Qarşılıqlı dəstəyimiz bir-birimizin gücünə güc qatır, dövlətlərimizin və xalqlarımızın rifahını təmin edir”.

Aİ ilin sonunadək sülh prosesini yekunlaşdırmağa çağırır

Avropa İttifaqı (Aİ) Azərbaycan və Ermənistanın ilin sonunadək sülh prosesini yekunlaşdırmağa çağırır.

APA xəbər verir ki, bu barədə Aİ Şurasının iki günlük iclasının sonunda qəbul olunan yekun sənəddə bildirilib.

“Avropa İttifaqı Şurası suverenliyin, sərhədlərin toxunulmazlığının və ərazi bütövlüyünün tanınması prinsipləri əsasında Ermənistan və Azərbaycan arasında dayanıqlı və davamlı sülhün əldə edilməsinə davamlı dəstəyini bildirir.

Aİ Brüssel normalaşma prosesini dəstəkləyir və tərəfləri xoş niyyətlə hərəkət etməyə və prosesi bu ilin sonuna qədər yekunlaşdırmağa çağırır”, - sənəddə deyilir.

Sənəddə eyni zamanda, Qarabağın erməni sakinlərinin hüquq və təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin vacibliyi vurğulanır.

dəflərini nöqtə atışları ilə məhv edib. Bu gün Azərbaycanla qarşı hansısa çirkin kampaniyanın aparılması ermənilərə nə hüquqi, nə də mənəvi cəhətdən başucalıq gətirməyəcək. Unutmaq olmaz ki, Avropada, beynəlxalq məhkəmələrdə erməniləri dəstəkləyən, erməni lobbisinin təsiri altına düşmüş insanlar var. Buna baxmayaraq onların da qəbul etdiyi qərarlar Azərbaycan üçün o qədər də önəmli olmayacaq. Avropa belə addımlarla bu gün Azərbaycanı özündən uzaqlaşdırır və belə mənəfsiz, xülyadan başqa heç nəyə əsaslanmayan istintaqların qənaətləri ilə hərəkət edəcəklərsə, bunun da bir faydası olmayacaq. Ermənistan da bilməlidir ki, belə siyasi riyakarıqlarla heç vaxt uğur qazana bilməyəcək”.

□ **Elsən MƏMMƏDƏLİYEV,**
“Yeni Müsavat”

İrəvanın bitməyən genosid həyasızlığı

Köçmə ermənilərdən saxta ifadələr alınır; **Çingiz Qənizadə:** “Belə sərsəm araşdırmalarla Azərbaycana qarşı nəse etmək qeyri-mümkündür”

“İstintaq Komitəsinin Baş Hərbi İstintaq İdarəsi Azərbaycanın hərbi-siyasi rəhbərliyi tərəfindən (?! - red.) qətlər, sağlamlığa zərər vurma, bir etnik qrupun tamamilə və ya qismən məhv edilməsinə şərait yaradılması faktlarının araşdırılmasını davam etdirir. Bir sıra mülki şəxslərin və hərbiçilərin yeri məlum deyil və bu hallar da araşdırılır. Belə hallarla bağlı məlumatı (foto, video, sənəd və digər materiallar) olan vətəndaşlardan 055-04-45-XX, 095-26-33-XX, 010-200-1XX nömrələri ilə İstintaq Komitəsinə müraciət etmələri xahiş olunur. Şöbə məxfiliyə zəmanət verir”, - idarənin çağırışında deyilir.

Bundan bir neçə gün öncə erməni blogerlərdən biri - Natali Aleksanyan yazmışdı ki, Ermənistandakı müəyyən dairələr bəzi Qarabağ sakinlərindən müxtəlif vəsitələrlə (təhdid, şirnikləndirmə və s.) Azərbaycan əleyhinə ifadələr almağa, Bakıya qarşı faktlar toplamağa çalışırlar. Lakin Aleksanyan bu cəhdləri haqlı olaraq, əbəs adlandırmışdı, çünki hər şey dünyanın gözü qarşısında baş verib.

toru Çingiz Qənizadə “Yeni Müsavat”a deyib ki, Ermənistanın İstintaq Komitəsinin Baş Hərbi İstintaq İdarəsinin apardığı istintaq Azərbaycan üçün hər hansı bir hüquqi nəticəyə səbəb olmayacaq: “Etnik təmizləmə” mən öz evimə gəlirəm, sən zəbt etdiyin evimdən çıx get” deməklə hüquqi qiymət veriləcək bir məsələ deyil. Biz Xankəndinə və Qarabağda etnik ermənilərin yaşadığı ərazilərdə özümüzün suveren hüququnu qorumaq, eyni zamanda suveren hüquqlarımızı bərpa etmək üçün dedə-baba yurdlarımıza qayıtmışıq. Hansı ki, bu zaman separatçılarda bizlərə atmaq üçün yüzminlərlə, milyonlardan da çox silah-sursat aşkar olunub. Onlar dövlətimizi təhdid edirdilər. Biz bu bölgəyə separatizmi yox etmək üçün gəlmişik. Erməni icma rəhbərləri tərəfindən mülki ermənilərə qarşı çağırışlar edilərək bölgəni tərk edin deməsi, heç də Azərbaycanın məsuliyyət daşması demək deyil. Separatçılar bunu bilərək edirdilər ki, gələcəkdə bu cür Azərbaycana qarşı müəyyən yaramaz, dünya ictimai-

sədlə də Qarabağdan öz xoşları ilə gedən, gedəndə mal-mülklərini, unitazlarını belə aparan etnik ermənilərə müraciətlər edirlər. Bu onlara nə verəcək?

Halbuki bu etnik ermənilərin Qarabağdan köçü dünya ictimaiyyətinin gözü qarşısında olub və Azərbaycan ordusu separatçı rejimin real hərbi hədəflərini məhv edib. 1 nəfər də olsun mülki şəxsə qarşı güc tətbiq olunmadı. Biz yüzlərlə fakt çəkə bilirik ki, Qarabağdan öz xoşu ilə gedən ermənilərə “getməyin” dedik, yolda qalanlara su, çörək verdik. Jurnalistlər gədən ermənilərdən videomüsahibələr götürüblər, telekanallardan yayılıb. 1 nəfər erməni belə onlara təzyiq göstərilməsindən, təqib olunmasından danışmayıb, heç buna eyham da vurmayıb. Əksəri də açıq-aşkar deyib ki, bizə icma rəhbərləri “Qarabağdan Ermənistan köçün” söylədiklərini gizlətməyiblər. Belə olan halda hansı istintaqdan söhbət gedə bilər?”

Çingiz Qənizadə deyib ki, özlərinin yaramaz, xəstə təxəyyüllərinə uyğun olaraq yarıtmaz istintaq başla-

lərimiz, kəndlərimiz xaraba vəziyyətindədir. Bu ürəkəğrından, erməni separatçıların törətdiyi cinayətlərin əyani sübutu olan xarabalıqları xarici mətbuat nümayəndələri, ölkəmizdəki müxtəlif dövlətlərin hərbi ataşələri də öz gözləri ilə görüblər. Hansısa 10-20 min nəfərdən ifadə almaqla heç nəyə nail olmayacaqlar”.

Çingiz Qənizadə bildirib ki, dinc, birgəşayışa hazır olan hər bir erməni qayıdıb Azərbaycan torpağında yaşaya bilər: “Buyurub gəlsinlər, qapılar açıqdır.1987-ci ilə qədər Azərbaycan ərazisində yaşamış etnik ermənilər qayıdıb gələ bilərlər. Evlərinə də kimsə toxunmayıb, qapıları qıfıllanıb və Azərbaycan polisi tərəfindən qorunur. Bu baxımdan erməniləri bu cür cılız, yaramaz və biabırçı hərəkətləri həttə onların dəstəkləyən dövlətlərin də gözündən düşəcəklər. Belə sərsəm araşdırmalarla Azərbaycana qarşı nəse etmək qeyri-mümkündür”.

Çingiz Qənizadə bildirib ki, bu araşdırmaların sonunda iddia qaldıracaqlarsa, ev-eşiyindən didərgin salınmış 800 min Azərbaycan vətəndaşı da iddia qaldıracaq: “30 il öz dedə-baba yurdlarından didərgin salınmış, əmlakları talanmış, şikəst olunmuş, yaxınlarını itirmiş, evləri yerlə bir edilmiş Azərbaycan vətəndaşlarının iddiaları ilə üzleşəcəklər. Bu cür oyunbazlıqların heç bir hüquqi nəticəsi ola bilməz. Azərbaycan 1 günlük antiterror əməliyyatı zamanı bütün atdığı addımları videoya çəkərək bütün dünyaya göstərüb və bəyan edib. Azərbaycan ordusu separatçı rejimin real hərbi hə-

“Azərbaycan və Ermənistan-dakı vəziyyət yeni dəmir-yolu dəhlizinin işə salınmasına ehtiyac və zəmin yaradıb”. “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bu sözləri “Abxaziya prezidenti” Aslan Bjaniya Gürcüstanın işğal olunmuş ərazisi ilə Ermənistanla dəmiryolu tranzitinə başlamaq imkanını şərh edərkən deyib.

“Alternativ imkan Dağıstan vasitəsilə yaranır - orada dəmiryolu var. Əgər biz də, gürcü tərəfi də hazır olsa, Abxaziya bu prosedura inteqrasiya oluna bilər. Bu, bizim maraqlarımıza uyğundur”, - deyə o bildirib.

Onun sözlərinə görə, bu yaxınlarda Rusiya Dəmir Yollarının (“Rusiya Dəmir Yolları” holdinqi) bir qrup mütəxəssisi Abxaziyaya ikinci dəfə səfər edib və dəmir yolunun Oçamçıra hissəsinə baxış keçirib: “Həmin infrastruktur bu gün qismən dağılmış və qəzalı vəziyyətdədir. Ancaq düzəldilə bilər”.

Aslan Bjaniya əlavə edib ki, Rusiya komissiyası Gürcüstan dəmir yolunun bu hissəsinin bərpasının nə qədər başa gələ biləcəyini öyrənmək üçün hesablamalara da başlayıb.

Erməni politoloq Sergey Melkonyan isə deyib ki, əgər bütün regional kommunikasiyaları açılmasından danışılırsa, onda Ermənistan-Gürcüstan-Rusiya dəmir yolundan da danışmaq lazımdır.

Xatırladaq ki, hələ işğal dövründə Ermənistan blokadanı yarmaq üçün sovet dövründə mövcud olmuş və Abxaziyadan (Gürcüstan-dan) keçərək onu Rusiya ilə birləşdirən bu dəmiryolunun açılmasına ciddi cəhdlər

Gürcüstan Ermənistanla gizli “qapı” açar? - Abxaziya yolu gündəmdə

Politoloq Anar Əliyev: “Ermənistanın təklif etdiyi Abxaziya ərazisindən keçməklə Ermənistanı Rusiya ilə birləşdirəcək dəmiryoluna razılığın verilməsi...”

edib. Lakin rəsmi Tiflis razılıq verməyib. Əsas sərti də Rusiya tərəfindən özünün ərazi bütövlüyünün tanınması olub və Abxazıyanın anlaşmada müstəqil tərəf kimi iştirakından imtina edib. Rusiya isə məlumdur ki, Abxazıyanı “müstəqil dövlət” kimi tanıyıb.

Zəngəzur dəhlizindən boyunca qaçıran Ermənistanın arzusu bu dəfə reallaşa bilərmi? Gürcüstan Azərbaycana qarşı belə bir anlaşmaya gedərmə? Ermənistanla münasi-

bətləri gərgin olan Rusiya necə sözügedən dəmiryolunun işə düşməsində maraqlı ola bilərmi?

Politoloq Anar Əliyev “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, separatçı Abxaziya rejiminin lideri Aslan Bjaniya Abxaziyadan keçməklə Ermənistan, Gürcüstan və Rusiyayı birləşdirəcək dəmiryolunun açılmasından danışır və bunu alternativ kimi qiymətləndirib. Bu bir neçə istiqamətlərdə avantürist bəyanat olmaqla yanaşı, həm də reallaşması mümkün

olmayan çox utopik mövqedir. “Çünki əvvəla, Gürcüstan tərəfi Abxazıyanı öz ərazisi hesab edir və bu gün də separatçılığın, Rusiya tərəfindən işğal faktorunun mövcudluğunu bəyan edir. Bu mənada Gürcüstan tərəfinin Rusiya ilə əlaqələrin qurulmasında yeganə və dəyişilməz mövqeyi Rusiya tərəfindən Gürcüstanın ərazi bütövlüyünün tanınması və separatçı oyuncaq rejimlərə dəstəyin dayandırılması ilə bağlıdır. Belə bir şərt daxilində Gürcü-

cüstan və Rusiya arasında dəmiryolları sisteminin inteqrasiyası mümkün ola bilər. Bu illər ərzində Ermənistan Azərbaycanın ərazilərini işğalda saxladığı dövrdə Gürcüstan vasitəsilə Rusiya ilə dəmiryolu əlaqəsinin qurulmasını cəhd edib. Bu istiqamətdə atılan addımlara Gürcüstanın davamlı olaraq əks mövqeyini müşahidə etmişik. Bu, Azərbaycanla münasibətlərdən daha çox Gürcüstanın ərazi bütövlüyü ilə bağlı məsələlərə prinsipial mövqeyi ilə əlaqədar olub. Çünki Ermənistan təklif etdiyi Abxaziya ərazisindən keçməklə Ermənistanı Rusiya ilə birləşdirəcək dəmiryoluna razılığın verilməsi bir mənada Rusiyanın separatçı rejimlərin müstəqil dövlət və ya Rusiyanın nəzarətində olan ərazilər olaraq qəbulanması kimi başa düşülə bilərdi. Buna görə də mümkün qədər Gürcüstan həmin ideyanın reallaşmasına indiyədək imkan verməyib. Aslan Bjaniyanın indi bu ideyanın həyata keçməsi üçün əlverişli dövr, şərait yetişdiyini bəyan etməsi avantüradır və heç bir halda reallığı

əks etdirmir. Təbii ki, Ermənistan yenə də Gürcüstan vasitəsilə Abxaziyadan keçməklə Rusiya ilə dəmiryolu əlaqəsinin qurulmasını alternativ olaraq görür. Amma reallaşması mümkün olmayan layihədir”.

Politoloq hesab edir ki, Gürcüstan daxilində separatizmin genişlənməsinə xidmət eləyən bu təklif Tiflis tərəfindən sərt reaksiya ilə qarşılanacaq: “Ermənistan və Rusiya tərəfi, xüsusilə də separatçı Abxaziya rejimi nə qədər bu ideyanın reallaşmasını arzulasa və buna çalışsa da mövcud reallıqlar fonunda Tiflisin öz maraqlarına zidd addımlar atması mümkün deyil. Gürcüstan nə zamansa yaranacaq əlverişli tarixi situasiyalardan düzgün istifadə etməklə ölkə separatizmin kökünün qazılması və ölkə ərazisinin bütövlüyünü təmin edəcəyinə inanır. Ona görə də bu gün separatçılarla hər hansı bir əməkdaşlığa gedilməsi Gürcüstanın strateji planlarına qətiyyən uyğun olmaz”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Ermənistan hökumətinin saxta “qaçqın” statusu oyunu

Aydın Hüseynov: “Qarabağdan könüllü köçmüş ermənilərə “qaçqın və məcburi köçkün” statusu düşmür”

Xəbər verildiyi kimi, Ermənistan hökumətinin 26 oktybardakı iclasında Qarabağdan gedən ermənilərə qaçqın statusu verilməsi haqqında qərar çıxarılıb. Ermənistan hakimiyyətinin bu addımı Qarabağ erməniləri arasında birmənalı qarşılanmayıb.

Musavat.com erməni mediasına istinadən xəbər verir ki, Bu barədə “Hraparak” qəzeti məlumat yayıb.

Məlumatda deyilir ki, vaxtilə Qarabağda yaşamış bəzi ermənilər belə bir qərarı səbirsizliklə gözləyirdilər, çünki onların Ermənistan hakimiyyətinə heç bir ümidləri yoxdur və bu status onlara istənilən ölkədən siyasi sığınacaq üçün müraciət etmək imkanı verəcək: “Digərləri, hələ də qonadarma qurumun gələcəyinə ümidini itirməyənlər olub. İndi onlar ümitsizliyə qapılıblar”.

“Haraparak”ın yazdığına görə, “bu adamlar hesab edirlər ki, Nikol Paşinyan yaxın gələcəkdə qondarma qurumun (olmayan-red.) statusu və köçkünlərin geri qayıtması məsələləri ilə məşğul olmaqla niyyətində deyil”.

“Əvəzində Paşinyan baş ağrısından qurtulmağa çalışır və belə bir status verməklə yaxın gələcəkdə onların

gedəcəyinə və beləliklə bu adamlardan qurtulacağına ümid edir. Yeni “insan yoxdursa, problem də yoxdur”,-deyə “Hraparak” yazıb.

Azərbaycan Milli Məclisinin deputatı Aydın Hüseynov isə “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Ermənistan hökumətinin “məcburi köçkün” və “qaçqın” adlandırdığı er-

məniləri Azərbaycan Qarabağdan nəinki köçməyə məcbur etməyib, hətta onların vətəndaşlıq alaraq rahat yaşaması üçün əlindən gələni edib. Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul etmək istəməyən erməni sakinlər Qarabağdan könüllü köçüblər və gedərkən bu barədə açıq fikirlərini də ifadə ediblər. Onların böyük əksəriyyəti özləri də etiraf ediblər ki, işğal dövründə Ermənistan, Rusiyadan və ayrı-ayrı ölkələrdən Qarabağa köçüblər: “Onlar Azərbaycan pasportu daşımayıblar, Azərbaycanın işğal olunmuş ərazisinə sərhədlərimizi pozaraq qanunsuz keçiblər və qanunsuz yerləşiblər. İndi həmin insanlar qanunsuz yerləşdikləri Azərbaycan ərazisindən çıxıb gediblər və onlara qaçqın statusu verilə bilməz. Köç zamanı

Laçın yolunda jurnalistlərə müsahibə verən ermənilərin əksəriyyəti 1990-cı illərdən sonrakı dövrlərdə Ermənistandan, Rusiyadan, Ukraynadan, Suriyadan və digər ölkələrdən Qarabağa köçdüklerini deyirdilər. Bəlidir ki, Qarabağdan gedənlər ya Ermənistanın və ya Rusiyanın pasportunu daşıyır, ya da artıq buraxılan mifik “artsax”ın “vətəndaşları”dır.

Ermənistanın Qarabağdan köç edən ermənilərə qaçqın statusu verməsi hüquqi baxımdan absurddur. Beynəlxalq konvensiyaya görə, qaçqın statusu vətəndaşı olduğu ölkədən qovulanlara verilir. Ermənistan Azərbaycan ərazisində qanunsuz yaşamış öz vətəndaşlarına, Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul etməyən, Azərbaycan pasportu daşımayan ermənilərə qaçqın statusu verə bilməz. Belə bir statusu verdiklərini elan etmələri beynəlxalq qanuna görə hüquqi status hesab edilə bilməz”.

A.Hüseynovun fikrincə, əslində ermənilər Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul etməməklə, başqa ölkələrin pasportunu daşımaqla öz əlləri ilə bu statusdan özləri ni məhrum ediblər. Məsələ-

nin digər tərəfi odur ki, Azərbaycan erməni əhalini köçürməyib, ermənilər könüllü gediblər. Rusiya vətəndaşlığı olan ermənilərə də qaçqın statusu tanıma bilməz, çünki onlar Rusiyadan Ermənistanla qovulmayıb, qanunsuz miqrant kimi yaşadılar Azərbaycanla köçüb gediblər.

A.Hüseynov qeyd etdi ki, beynəlxalq hüquqla Qarabağdan köçən ermənilərə məcburi köçkün statusu da düşmür. Çünki məcburi köçkün statusu vətəndaşı olduğu ölkənin bir ərazisindən başqa bir ərazisinə məcburi köçmüş şəxslərə verilir.

Deputat sonda dedi ki, işğaldan əvvəl Azərbaycan vətəndaşı olmuş ermənilər və onların övladlarına Azərbaycan dövləti pasport verməyə hazır olduğunu ən yüksək səviyyədə bəyan edib. O da bəyan edilib ki, həmin şəxslərə vətəndaş kimi hər cür qanuni hüquqlar verəcək. Hətta onlara az qala hər gün çağırış edilib ki, evlərini tərk edib gəlməsinlər, qalıb yaşasınlar. Həmin ermənilər bütün bunlara baxmayaraq özləri Ermənistanla köçüb gediblər.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Tiflisdə "İpək Yolu"nun iki günlük IV beynəlxalq forumu (26-27 oktyabr) keçirilib. Tədbirdə Azərbaycan və Ermənistan baş nazirləri - Əli Əsədov və Nikol Paşinyan da iştirak edib.

60-a yaxın ölkədən yüksək vəzifəli rəsmi şəxslər, xarici özəl sektor təmsilçisi də daxil olmaqla, 2000-ə yaxın nümayəndənin iştirakı ilə keçirilən forumda yeni Şərq-Qərb ticarət arxitekturası, Orta Dəhlizin artan rolu, rəqəmsal əlaqə, enerji sektorunda diversifikasiya, turizmin davamlılığı və davamlı gələcək üçün şaxələndirilmiş investisiyalar və s. mövzular müzakirə olunub.

"Azərbaycanın beş qonşu ölkəsindən dördü ilə çox gözəl iqtisadi və ticarət əlaqələri var. Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyana demək istəyirəm ki, Azərbaycan İkinci Qarabağ müharibəsindən dərhal sonra sülh müqaviləsinin imzalanması haqda öz mövqeyini bildirmişdi".

Bunu Əli Əsədov Forumdakı çıxışı zamanı bildirib. "Azərbaycan 2020-ci il 10 noyabr tarixində imzalanan bəyanata əsasən kommunikasiyaların açılması istiqamətində uzun müddət çalışıb və öz mövqeyini bildirib. Biz kommunikasiyaların açılmasını istəyirik, amma bu tək bizdən asılı deyil. Qarşı tərəf istəyən halda biz buna hazırıq. Digər hallarda bizim kifayət qədər imkanlarımız var", - Baş nazir qeyd edib.

Azərbaycanın Baş naziri Əli Əsədov həmçinin bildirib ki, İpək Yolu Beynəlxalq Forumu regional və global gündəlikdə duran məsələlərin müzakirəsi üçün özünü effektiv beynəlxalq platforma kimi təsdiqləyib: "Dünyada baş verən son dəyişikliklər fonunda iqtisadi əməkdaşlıq və nəqliyyat bağlantıları ilə bağlı yaranan çağırışları nəzərə alsaq, bugünkü forumun əhəmiyyəti özünü daha aydın şəkildə göstərir. Azərbaycan son 20 ildə bir sıra mühüm regional layihələrin təşəbbüskarı və iştirakçısı kimi çıxış edib. Onların sırasında Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft boru kəmərinə, Cənub Qaz Dəhlizini, o cümlədən TANAP/TAP, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xəttini, Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanını qeyd etmək olar. Bundan başqa, Azərbaycan Hökumətinin nəqliyyat infrastrukturuna qoyduğu sərmayələr nəticəsində, minlərlə kilometr uzunluğunda avtomobil və dəmir yolları çəkilib, beynəlxalq hava limanları istifadəyə verilib, mülki dəniz və hava donanması genişləndirilib, Ələt Azad İqtisadi Zonası yaradılıb. Bütün bu təşəbbüslər ölkəmizə Orta Dəhliz ilə daşımalara artan tələbi qarşılamağa imkan verib".

Azərbaycan və Ermənistan baş nazirləri bir arada - Tiflis görüşünün nəticələri

Rauf Arifoğlu: "Azərbaycan dövlətinin maraq və niyyəti odur ki, münaqişənin yekunu olacaq sülh müqaviləsi regionda imzalsın"

Baş nazir deyib ki, bu tələbatı təmin etmək üçün infrastruktur layihələri ilə yanaşı, Azərbaycan Gürcüstan və digər tərəfdaşlarla birgə digər sahələrdə də zəruri əməkdaşlıq edilir. Bu əməkdaşlığın nəticələrini artıq görürük. Orta Dəhlizin səmərəliliyinin artırılması üçün görülən işlər nəticəsində istər qiymət, istər sürət, istərsə də keyfiyyət parametrləri üzrə qısa zaman ərzində mühüm nəticələr görünür. "Qazaxıstandan Gürcüstan limanlarına çatdırılma müddəti ötən illərlə müqayisədə əhəmiyyətli dərəcədə azaldılıb. Növbəti il üçün hədəfimiz bu müddəti iki dəfəyə qədər, yəni, 11-15 günə endirməkdir. Düşünürəm ki, yaxın perspektivdə görülən işlər bəhrəsini verəcək və bu dəhliz dünya miqyasında ən təhlükəsiz və operativ dəhlizlərdən birinə çevrilə biləcək", - deyər Ə.Əsədov vurğulayıb.

Paşinyan tədbirin açılış mərasimində "Dünyanın kəşşiməsi" layihəsi üçün hazırlanan regional nəqliyyat dəhlizləri ilə bağlı xəritə təqdim edib. Xəritədə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə tam riayət edilməsi xüsusi diqqət çəkib. Xəritədə regionda kommunikasiya xətlərinin bərpası, Zəngəzur dəhlizi ilə hərəkətililiyin mümkünlüyü, Şimal-Cənub yolunun fəaliyyəti, ölkələrin nəzarət məntəqələrinin yeri və s. kimi amillər qeyd olunub.

İqtisadçı ekspert Eldəniz Əmirov isə forumun işini şərh edərkən beynəlxalq və regi-

onal layihələrə diqqət çəkdi: "Bəzən Şərq-Qərb dəhlizi, TRACECA, İpək yolu kimi loqistik nəqliyyat kommunikasiya dəhlizləri ilə bağlı qeyri-dəqiq informasiyalar nəzərə çarpır. Bunlardan bəziləri, məsələn TRACECA proqramdır, Rusiyadan yan keçməklə Qafqaz üzərindən Avropadan Asiyaya yüklərin daşınmasını əhatə edir. Bu proqram ölkələrin iqtisadi inkişafına, eyni zamanda yük daşıma qabiliyyətinin artırılmasına və yeni bazarlara ixracın stimullaşdırılmasına hədəflənib. Avropa, Qərb tərəfdən proqram icraya başlandıqda yazılmamış məqsəd həm də bu idi ki, Rusiyadan yan keçsin. Bu gün proqram hələ ki, Avropa və Asiya arasındakı daşımalarda Rusiyanın əhəmiyyətini azalda bilmir. Rusiya üzərindən dəmiryol vasitəsilə daşımalar daha ucuz başa gəlir. "Bir kəmə, bir yol" layihəsi də var. Bu layihələrdən biri Avropadan Çinə, digəri isə Çindən Avropaya istiqamətlənir. Bu proqramlar çərçivəsində nəqliyyat dəhlizləri özələrində də yeni nəqliyyat dəhlizlərini ehtiva edirlər. Məsələn, Şərq-Qərb dəhlizi dedikdə TANAP, TAP, Cənub Qafqaz dəhlizi onun bir hissəsidir. Bakı-Tbilisi-Qars dəmiryolu da bu layihənin bir hissəsidir. Dəhlizlərin sayının artırılması və dəhlizlərdə yaranmış problemləri həll etmək üçün beş forumlara ehtiyac var. Bəzi problemlər hələ qalmaq-

dadır. Sadələşdirilmiş gömrük prosedurlarının olmaması, gömrük dəhlizinin yükdaşımanın stimullaşdırılması üçün fərsətlərin yaradılmaması Şərq və Qərb arasında olan nəqliyyat dəhlizlərinin hazırda ən böyük problemlərindən biridir".

E.Əmirov vurğuladı ki, Azərbaycanın apardığı ciddi və iradəli siyasətin nəticəsində Ermənistan bütün layihələrdən kənarda qalıb. Ekspert qeyd etdi ki, Ermənistan sülh sazişini imzalayana qədər bu layihələrə qoşula bilməyəcək: "Qərb İranı və Rusiyanı bütün layihələrdən kənarda qaldırmağa çalışır. Azərbaycan isə bu iki dövlətin arasında yerləşir. Buna görə də Azərbaycan Qərb üçün ən maraqlı ölkələrdən biridir. Şimal Buzlu okeanından İran körfəsinə qədər olan ərazidə Qərb yalnız Azərbaycanı təhlükəsiz hesab edir. Azərbaycan da bu maraqlardan öz maraqları çərçivəsində istifadə edir. Gürcüstan, Azərbaycan, Rumıniya və Macarıstan arasında Qara dənizin dibi ilə kabel xəttinin çəkilməsi konspeksiya hazırlanır. Gürcüstanın alternativ enerji resursları Azərbaycandan çoxdur. Azərbaycanın təşəbbüsü hesabına Gürcüstan da öz dividendlərini qazanacaq. Azərbaycana Gürcüstanın iştirakı ona görə sərf edir ki, gələcəkdə kabel xəttinin çəkilməsi layihəsində dəyərin ödənməsində, investisiyanın geridönüşündə daha çox iştirakçının

olmasında maraqlıdır".

Oktyabrın 27-də Tbilisidə Azərbaycanın Baş naziri Əli Əsədovla Ermənistan baş naziri Nikol Paşinyan arasında da görüş keçirilib. Görüş Gürcüstan hökumətinin başçısı İrakli Qaribaşvilinin vasitəçiliyi ilə Tbilisi yaxınlığındakı Muxranidə keçirilib. Danışqların təfərrüatları açıqlanmayıb. "İmedi" telekanalının məlumatına görə, üçtərəfli görüş bir neçə saat davam edib.

Yerli media xəbər verir ki, Gürcüstanın Baş naziri İrakli Qaribaşvili Tbilisidə keçirilən IV Beynəlxalq İpək Yolu Forumunda deyib ki, Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh sazişinin imzalanması regionun inkişafına böyük töhfə verəcək. Sitat: "Bizim enerji potensialımız regionumuza böyük töhfə ola bilər. Gürcüstanın Anakliya şəhərində yeni limanın tikilməsi inkişafımızın bariz nümunəsidir. 1 milyon ton dövriyyəsi olacaq bu liman vasitəsilə Qərblə Şərq arasında bir çox beynəlxalq layihələrin dəstəkçisi ola bilərik. Gürcüstanda alternativ enerji sahəsində də mühüm işlər görülür. Azərbaycan elektrik enerjisi Qara dənizin dibi ilə Avropaya göndəriləcək".

Baş nazirin sözlərinə görə, Gürcüstan Avropa ilə Asiyayı birləşdirən çox mühüm körpü rolunu oynayır: "Logistika və tranzit məsələlərində Gürcüstan əvəzolunmaz bir məkandır. Gürcüstanın inkişafı regionda sülhün bərqərar olmasına böyük töhfə verir.

Lakin bəzi məsələlər regionun logistika imkanlarını təhlükə altına ata bilər".

Görüşü şərh edən "Yeni Məşavət" Media Qrupunun rəhbəri Rauf Arifoğlu bildirib ki, Azərbaycan dövlətinin maraq və niyyəti odur ki, münaqişənin yekunu olacaq sülh müqaviləsi regionda imzalsın: "Qənaətimcə, Azərbaycan Prezidenti də istəyir ki, bu müqavilənin imzalanması da məhz Tiflisdə baş tutsun. Bunun da mühüm tarixi və ənənəvi əhəmiyyəti var. Belə ki, Azərbaycan və o cümlədən Cənubi Qafqazın hər üç respublikasının müstəqilliyi 1918-ci ildə, qısa fasilələrlə məhz Tiflis şəhərində elan olunub. Eyni zamanda tarixdə ilk dəfə "Qafqaz Evi"nin yaranması ilə bağlı atılan addımlar, bağlanan müqavilələr də məhz Tiflis şəhərində həyata keçirilib. Görünən budur ki, İlham Əliyev gözlənilən sülh müqaviləsi ilə bağlı nə Brüssel, nə Moskva, nə də Tehran - Tiflis variantını seçib. Sonunda elə bu cür olacağına da daxili inamım var".

Millət vəkili Vüqar Bayramov "Yeni Məşavət"ə bildirdi ki, "İpək Yolu" forumu regionda yeni əməkdaşlıq platformasının təqdim edilməsi baxımından önəmlidir. Millət vəkili hesab edir ki, forum tərəflərin öz mövqelərini təqdim etməyə imkan yaratdı: "Ən diqqətçəkən məqam Azərbaycan və Ermənistan arasında iqtisadi münasibətlərin bərpa edilə biləcək imkanlarıdır. Sözsüz ki, kommunikasiyaların bərpa edilməsi imkanları kifayət qədər genişdir. Forum eyni zamanda bu imkanların araşdırılmasına da imkan yaratdı. Zəngəzur dəhlizinin açılması regionda nəqliyyat dəhlizlərinin istifadəsi baxımından əhəmiyyətlidir. Azərbaycan artıq bu istiqamətdə İranla əməkdaşlıq qurur. Zəngəzur dəhlizinin açılması yalnız Azərbaycan və Naxçıvan arasında quru nəqliyyatının bərpa edilməsini ehtiva etmir. Odur ki, "İpək Yolu" forumu bu imkanların araşdırılması baxımından tribunadır. Buna görə də Azərbaycan foruma xüsusi əhəmiyyət verdi və baş nazir səviyyəsində təmsil olundu".

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
"Yeni Məşavət"

Fransa Prezidenti Emmanuel Makron Qazaxistan və Özbəkistana 1-2 noyabr tarixlərində səfər edəcək. “Yeni Müsavat” bildirir ki, bu barədə Yelisey Sarayından məlumat verilib. Makron noyabrın 1-də Qazaxistanda, noyabrın 2-də Özbəkistanda olacaq. “Fransa islahatlar və modernləşmə yolunda bu iki ölkəni dəstəkləməyə, beynəlxalq əlaqələrin şaxələndirilməsinə, eləcə də onların Avropa ilə münasibətlərini gücləndirmək niyyətinə töhfə verməyə hazırdır.

Qazaxistan və Özbəkistanı Fransaya yaxınlaşdırmaqda məqsəd iqtisadi sahədə, xüsusilə enerji sektorunda, mühüm materialların tədarükü, nəqliyyat, səhiyyə, kənd təsərrüfatı və müdafiə sahələrində əməkdaşlıqdır”, - məlumatda qeyd olunub. Yəni belə çıxır, hərbi sahədə əməkdaşlıq da diqqət mərkəzində olacaq. Halbuki Qazaxistan “Rus NATO-su”nun - KTMT-nin üzvüdür. Amma ABŞ-ın Qazaxistandakı səfiri Astanada “NATO-nun sülhməramlı əməliyyatlar mərkəzi” açdığını bildirib.

“Kreml Qazaxistandakı NATO-nun sülhməramlı əməliyyatlar mərkəzi barədə daha ətraflı məlumat toplamalıdır, biz onu Astanadakı dostlardan alacağımızı gözləyirik”. Rusiya Prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov deyib. “Əlbəttə, biz hələ də daha ətraflı məlumat toplamağa ehtiyac duyuruq. Sülhməramlı missiyaların öz xüsusiyyətləri var. Qazaxistan hərbiçiləri sülhməramlı əməliyyatlarında dünyanın müxtəlif yerlərində iştirak edir. Astanadan olan

dostlarımızdan əlavə məlumat alacağımıza ümid edirik”, - o bildirib. Görünən budur ki, Fransa Rusiyanın və eləcə də onun müttəfiqi Çinin təsir zonalarına nüfuz etməyə çalışır. Lakin buna nə dərəcədə müvəffəq olmaq mümkündür, dərin təhlilə ehtiyac var. Ümumiyyətlə, Fransa harada Rusiya varsa, ora daxil olmağa çalışır. Biz bunu Ermənistan üzərindən də görməkdəyik. İndisə Orta Asiya respublikalarında təsir imkanlarını gücləndirmək niyyəti hiss olunur.

Onu da qeyd edək ki, Makronun hakimiyyətə gəlişi ilə Fransada islamofobiya və türkəfobiya güclənib. Bu xüsusda Fransa rəhbərinin iki türk dövlətinə səfərinə, üstəlik, səfər çərçivəsində “müdafiə sahəsində əməkdaşlığa” Türkiyə və Rusiyanın reaksiyası necə olacaq? Paris yenə burununu lazım olmayan yərə soxmur ki?! Məlumdur ki, Azərbaycan da Türk dünyasının mühüm ölkəsi, Güney Qafqazın isə açar dövlətidir. Ancaq Makron hakimiyyətdə olduğu müddətdə Ermənistanla səfərdə olsa da (2018),

Makron türk dövlətlərində nə axtarır? - rəylər

Fransa Prezidenti Qazaxistan və Özbəkistana səfər edəcək; Astanada NATO mərkəzi açıldığı, Kremlin bundan qıcıqlandığı vaxtda Makronun Rusiyanın və Çinin nüfuz dairəsinə gedışı nə ilə bağlıdır?

Azərbaycana heç vaxt gəlməyib. Halbuki onun sələfi Fransua Olland 2015-ci ildə İrəvanda olduqdan sonra balans naminə Bakıya da baş çəkmişdi...

Politoloq Oqtay Qasımovun “Yeni Müsavat”a bildirdiyinə görə, Makronun Orta Asiyanın iki güclü ölkəsinə səfəri kifayət qədər diqqətçəkici hadisədir. Onun fikrincə, buna qədər də “Ağ ev” rəhbəri Bayden Nyu-Yorkda Orta Asiya dövlətlərinin rəhbərləri ilə görüşmüşdü. “İndi də Makron türk dövlətlərinə səfər edir. ABŞ-ın bu regionla əlaqələri iqtisadi müstəvidədir. Xüsusən Qazaxistanla əlaqə-

ləri tənzimləyən neft müqavilələri var. Amma Fransanın bölgəyə gəlişinin böyük ölçüdə dəyişikliyə gətirib çıxaraçağını gözləmirəm. Çünki Fransanın bu regionla siyasi, tarixi, mədəni bağları heç vaxt olmayıb”, - deyərək O. Qasimov belə qiymətləndirir. Politoloq hesab edir ki, digər tərəfdən Makronun Türkiyə və Azərbaycanla münasibətləri də təsir etməkdədir: “Yeni Fransa həm Türkiyə ilə mübarizə aparsın, həm bölgəni 150 il təsir dairəsində saxlayan Rusiyaya qarşı bu addımlar ata bilsin... Bu çətin məsələdir. Üstəgəl, Mərkəzi Asiya dövlətləri oturmuş və balanslı xarici siyasət aparırlar. Onların Çinlə də həmsərhəd olduğunu nəzərə alsaq, Fransanın regionda təsir güclərini artırmaq imkanı zəifdir. Ona görə NATO ölkələri bu bölgə ilə Türkiyə üzərindən əlaqə qurmağa çalışacaqlar, Fransa kimi avantürüst dövlətlə bunu edə bilməzlər. Eyni zamanda, həm Çin, həm Rusiya, həm Türkiyəyə qarşı Orta Asiyada strateji addımlar atmaq Fransanın gücü çatacaq iş deyil”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Ermənilər yayadək Qarabağa dönməyəcək, ona qədər isə... - Bakının planı

Paşinyan ümid edir ki, Qarabağdan olan ermənilər iki ay ərzində iş tapacaqlar, amma 10 mindən çoxu xaricə köçüb; “Bir Qarabağ ermənisi yoxdur ki, Azərbaycan vətəndaşı olmaq istəsin”

“Ümid edirəm ki, Qarabağdan olan məcburi köçkün qardaş və bacılarımız yaxın iki ay ərzində Ermənistanda iş tapacaqlar. Təbii ki, hökumət də bu məsələdə mümkün tədbirlərə kömək edəcək”.

“Yeni Müsavat” bildirir ki, bu sözləri Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan deyib. “Qarabağdan köçən qardaş və bacılarımız üçün prioritet xərcləri qarşılamaq məqsədilə yeni maliyyə yardımı proqramına başlayırıq. Noyabr və dekabr ayları ərzində yaşayış və kommunal xərclər üçün nəzərdə tutulmuş vəsaitdən əlavə dövlət büdcəsindən hər bir şəxsə 50 min dram (təxminən 120 dollar) ayrılacaq. İstisna bank hesabında müəyyən həddi aşan, dövlət tərəfindən təmin edilmiş sığınacaqlarda yaşayan və ya dövlət qayğısı altında olan şəxslər və onların ailə üzvləri olacaq”, - bunu da Nikol qeyd edib. Onun sözlərinə görə, Qarabağdan köçənlərə uzunmüddətli mənzil təminatı məsələlərinin müzakirəsinə və işlə təminat məsələsinə də başlanacaq.

Baş nazirinin söylədiklərindən belə qənaət hasil olur ki, ermənilər hələ uzun müd-

dət, ən azı, yayadək Qarabağa qayıtmayacaqlar. Ona qədər isə onların əhəmiyyətli bir qismi yəqin ki, üçüncü ölkəyə, Rusiyaya, Avropaya çıxıb gedəcək. Yeri gəlmişkən, qondarma “rejimin” keçmiş “dövlət naziri” Artak Beqlaryan bildirib ki, Qarabağdan könüllü çıxmış ermənilərin 10 mindən çoxu artıq Ermənistanı da tərk edib. O, Qarabağın erməni sakinlərinin Ermənistanda yaşaması üçün şərait yaradılmalı olduğunu deyib. Maraqlısı həm də budur. Çünki ermənilər bir yerdən başqa yərə asanca köç edib qısa zamanda adaptasi-

ya olunmaq bacarığına malik unikal toplumdur. O zaman bu proses Azərbaycana, Qarabağdakı gələcək demokratiyaya, Rusiyaya, Avropaya çıxıb gedəcək. Yeri gəlmişkən, qondarma “rejimin” keçmiş “dövlət naziri” Artak Beqlaryan bildirib ki, Qarabağdan könüllü çıxmış ermənilərin 10 mindən çoxu artıq Ermənistanı da tərk edib. O, Qarabağın erməni sakinlərinin Ermənistanda yaşaması üçün şərait yaradılmalı olduğunu deyib. Maraqlısı həm də budur. Çünki ermənilər bir yerdən başqa yərə asanca köç edib qısa zamanda adaptasi-

Bundan əlavə, ekspertlər tərəfindən Brüssel danışıqlarından Azərbaycanın imtinasına səbəb kimi “Makron planı” göstərilir. Belə ki, müzakirə masasına Qarabağ ermənilərinin qeyd-şərtsiz qayıdışı məsələsinə qoymaq istəyib-

lər. Yəni onlardan Azərbaycan vətəndaşlığı tələb olunmadan Qarabağa qayıdıb evlərində yaşamalılar. Bakı isə görüşdə yalnız sülh sənədi, sərhədlərin dəqiqləşməsi və blokadada olan kommunikasiyaların açılması məsələlərini müzakirə etməyə hazır olduğunu bəyan edib. Ona görə də görüş alınmayıb. Göründüyü kimi, ermənilərin məcburi dönüşü məsələsinə Avropa təsisatları və Fransa gündəlikdə saxlamağa çalışır. Lakin onların əksəriyyəti qayıdışda maraqlı görünür. Məlum olur ki, 10 mindən çoxu xaricə gedib, qalanlarının

Siyasi şərhçi Əziz Əlibəylinin fikrincə, şübhəsiz ki, qaçqınlar kimdir, necə tərk ediblər ərazini - bu məsələ

da Qərb ölkələrində sığınacaq almaq fürsəti yaranıb, kim getməyəcəkse, Paşinyan hökuməti onlara sosial paketlər təklif edir. Belə demək mümkündürsə, rəsmi İrəvan ermənilərin Xankəndiyə qayıdışına çağırış etmir.

AMİP sədri Arzuxan Əlizadə “Yeni Müsavat”a qeyd etdi ki, Avropa təşkilatları qanunsuz çağırışlar edir: “Ermənilər bir şərtlə qayıda bilər ki, Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul etsinlər. Beləsinə isə biz görmürük. Həmçinin, onların arasında diferensiasiya aparılmalıdır, yeni işğaldan sonra Qarabağa köçürülənlərə vətəndaşlıq təklif edilə bilməz. Ona görə bu məsələdə saf-çürük aparılmalıdır”. Partiya sədrinin sözlərinə görə, Qarabağdan gedən ermənilər sosial şəraitdən gileylənirlər və bir neçə mini Ermənistanı tərk edib: “Paşinyan onlara səslenir ki, getməsinlər. Amma bir hissəsi Rusiyaya, bir qismi Avropaya köçürlər. Erməni mətbuatını izləyəndə görmək olar ki, Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul etmək istəyən bir Qarabağ ermənisi yoxdur. Belə olacağı təqdirdə onların dönüşü olmayacaq. Ehtimal etmirəm ki, onlar qayıtsınlar. Bu, geridönüşü olmayan prosesdir, Qarabağ separatçılarından təmizlənilib və bundan sonra orada heç bir terrorçu baş qaldıra bilməz”.

Siyasi şərhçi Əziz Əlibəylinin fikrincə, şübhəsiz ki, qaçqınlar kimdir, necə tərk ediblər ərazini - bu məsələ

haqda dəqiq təsbitlər var: “Hamısı video və fotolarda mövcuddur. Erməni əhali Azərbaycanın reinteqrasiya planına baxmayaraq, könüllü şəkildə bölgəni tərk etməyə üstünlük verdi. İkincisi, bu şəxslərin çox böyük faizi Ermənistan pasportu daşıyır və Azərbaycan vətəndaşı deyilələr. Üçüncü, yenə çox böyük faizi Yaxın Şərq bölgəsindən köçən ermənilərdir. Qərb bunların Azərbaycana qayıtmasını leqal olaraq tələb etmək haqqına malik deyil axı?! Hətta bu azmış kimi avroparlamentin erməniperəst deputatları ermənilərin Qarabağdan kütləvi şəkildə getməsinə “etnik təmizləmə” adlandırılar. Avropa Parlamentinin üzvləri Azərbaycanın beynəlxalq öhdəliklərini pozduğunu nəzərə alaraq, Avropa Komissiyasından Bakı ilə enerji sektorunda strateji tərəfdaşlığa təcili şəkildə yenidən baxılmasını tələb ediblər”.

Onu da deyək ki, özünü buraxmış qondarma “artsax”ın sonuncu başçısı Samvel Şahramanyan da Ermənistan hökuməti tərəfindən Qarabağı tərk etmiş digər ermənilərə verilən 100 min dram məbləğində birdəfəlik yardım alıb. Ermənistan hökumətindən “Aykakan Jama-nak” qəzetinə bildirilib. Məlumatla görə, Qarabağ separatçıların digər keçmiş rəhbərləri də yuxarıda qeyd olunan dəstəyi alıblar.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Baxış bucağı

Deputat, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli “Yeni Müsavat”-a müsahibə verib.

Əslində bu günlərdə Abşeron ərazisində yaradılan yeni yaşayış məntəqəsinin adı ilə bağlı müzakirələr müsahibə üçün körpü rolunu oynadı. Milli Məclis yanında Toponimiya Komissiyasının iclasında Komissiyasının sədri İsa Həbibbəyli bir neçə gün əvvəl bildirmişdi ki, Abşeron rayonunun inzibati ərazisində yeni salınmış yaşayış məntəqəsinə ad verilməsi ilə bağlı vətəndaşlardan müraciət daxil olub. Müraciətdə həmin yaşayış məntəqəsinə “Şəfəq” adının verilməsi təklif olunub və həmin yaşayış məntəqəsinin “Şəfəq” adlandırılması məqsədmüvafiq hesab edilib.

- İsa müəllim, bir çoxları hesab edir ki, yeni yaşayış məntəqələri yaradılsa, ora şəhidlərimizlə, zəfərimizlə bağlı adlar qoyulsa, daha yaxşı olar. Abşeronda yaradılan yeni yaşayış məntəqəsinə Şəfəq adı verildi. Bu, bir az da sovet dövründən qalma adları xatırladı. Nədən bu adın üzərində dayanıldı?

- Şəfəq sözünün tarixin bütün dövrlərinə və bundan sonrakı dövrlərə də aid olacaq çox nikbin mənaları var. Onu yalnız bir ictimai formasiya ilə əlaqələndirmək doğru deyil. Niyə, bizim günümüzün öz şəfəqləri yoxdur? Niyə də olmasın? Var və daha böyük şəfəqlərin içərisində Azərbaycan bu gün cənab Prezidentin apardığı siyasətin nəticəsində yaşayır. Toponimiya komissiyasında adların dəyişdirilməsi, müəyyənləşməsi məsələsinə baxılarkən ilk növbədə orada yaşayan əhəlinin, icmanın təklifləri nəzərə alınır. Bu ilin fevral ayında məcburi köçkünlər və qaçqınlar üçün nəzərdə tutulmuş 88 binada yaşayan icmanın nümayəndələri 3 dəfə müraciət edərək burada yaranacaq yeni yaşayış məntəqəsinin adının Şəfəq olmasını arzu ediblər və protokolu imzalayaraq, rayon İcra Hakimiyyətinə ünvanlayıblar. İcra Hakimiyyətinə də məsələyə baxılıb və icma nümayəndələrinin təklifləri nəzərə alınb. Biz bu məsələyə baxarkən araşdırma da apardıq. Araşdırma apararkən toponimlərin dəyişdirilməsi, yenidən müəyyən olunması ilə bağlı beynəlxalq qaydalara uyğun olaraq həmin yerə aid olan yerli toponimin nə olması məsələsinə də daim diqqət mərkəzindən keçirik. Aydın oldu ki, həmin 50 hektar ərazidəki 88 mənzilin tikintisi aparıldıqı yer “Quldar otlaq yeri” adlandırılıb. Sumqayıtla Abşeronun qovşağında olan ərazidir. Orada əhali heyvandarlıqla məşğul olub. Quldar sözü bu gün heç bir cəhətdən bizim reallıqlarımıza uyğun gəlmədiyi üçün icmanın təklifi əsasında “Şəfəq” adını qəbul etdik. Həmin adamların da bir çoxu çadır düşərgələrində, vaqonlarda, yataqxanalarda yaşayıb, ora köçmüş şəxslərdir. Həmçinin şəhid ailələrinin üzvləridir, qazi ailələri, qaçqınlardır. Bu mənada həqiqətən onların həyatında yeni bir şəfəq doğub. Bu Şəfəq adı müstəqil Azərbaycanın doğduğu yeni şəfəqi ifadə edir, fikrimcə, tamamilə məntiqlidir və qanunauyğundur. Nə üçün biz şəfəq sözünü ancaq sosializmə aid edirik. Bizim bu günümüzün böyük reallıqlarının hər addımı

Nizami Gəncəvi Zəngəzura səfər edibmiş - AMEA prezidentindən sensasion açıqlamalar

İsa Həbibbəyli: “Qərbi Azərbaycanda 600-dən çox Azərbaycan toponimlərinin dəyişdirilməsi haqqında Ermənistan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi və Ali Soveti vaxtilə rəsmi qərar qəbul edib”

“Bəlkə də, bu, yeniləşmə prosesinin bütün cəmiyyətlərdə olduğu kimi, birdən-birə həzm olunmaması ilə əlaqədardır”

böyük şəfəqlərdən xəbər verir. Məncə, bu məqamda tamam doğru addır. İcma nəyi təklif edirsə, biz onun əsasında fikir mübadiləsi aparırıq. İcmanın budəfəki fikri müstəqil Azərbaycanın hazırkı təntənəsinə tamamilə uyğundur.

- Bəs, şəhidlərimizin adlarının əbədiləşdirilməsi, yeni yaşayış məntəqələrinə şəhidlərimizin adının verilməsi ilə bağlı təkliflərə münasibətiniz necədir?

- Şəhidlərimizin adlarının əbədiləşdirilməsi ilə bağlı ölkəmizdə böyük işlər görülür, dövlət səviyyəsində tədbirlər həyata keçirilir. Şəhidlərə hörmət və ehtiram hər birimizin borcudur. İcma tərəfindən belə bir təklif olsaydı, biz onu məmuriyyətlə yerinə yetirərdik.

- İsa müəllim, ayrı-ayrı bölgələrdə toponimlərin əsassız olaraq dəyişdirilməsi ilə bağlı narahatlıqlar var. Hesab olunur ki, doğru-düzgün araşdırmalar aparılmadan, heç bir əsas olmadan qədim yer adları dəyişdirilib, bir sıra hallarda əcaib hala salınıb. Bu adlara yenidən baxıla bilərmi?

- Toponimiya Komissiyası na indiyə qədər bir neçə adların dəyişdirilməsi ilə bağlı məsələlərə baxmışıq. Nə qədərə təəccüblü olsa da, deyim ki, müstəqilliyimizin bərpasından 32 il keçməsinə baxmayaraq, bir neçə il bundan qabağa qədər rayonlarımızın bir çoxunda “Kommuna”, “Sovet kəndi”-nə bənzəyən, həqiqətən sosializmdən qalmış adlar var idi.

27 belə adı müxtəlif iclaslarımızda Toponimiya Komissiyası dəyişdi. Adları dəyişdirərkən də məhz həmin yaşayış məntəqələrinin yerləşdiyi ərazidəki toponimləri, tarixi mənbələrdə o məntəqənin qədim adını, ağsaqqalların verdiyi tövsiyə və təklifləri təhlil edib, yekun qərara gəldik. Elə bilirəm ki, həm kənd, həm rayon ictimaiyyəti razı qaldı. Biz bu mənada elmi prinsiplər, beynəlxalq normalar əsasında Azərbaycanın müstəqil dövlətçiliyinin prinsiplərini də nəzərə alaraq, Azərbaycan kəndlərinin tarixi adlarını, yaxud toponimlərdə yaşayan adlarını bərpa etdik. Bu, milli-mənəvi dəyərlərimizə, soykökümüze, özümüze qaydışlar bağlı problemləri də özündə ehtiva edir.

- Tarixi adlarımızın kütləvi şəkildə dəyişdirildiyi Qərbi Azərbaycanla bağlı hansı işlər aparılır? Toponimiya Komissiyasının bu məsələ ilə bağlı hansı təşəbbüsləri var?

- Ermənistanda, Qərbi Azərbaycanda 600-dən çox Azərbaycan toponimlərinin dəyişdirilməsi haqqında Ermənistan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi və Ali Soveti vaxtilə rəsmi qərar qəbul edib. Hələ yerli icra hakimiyyətlərinin qərarlarını bir kənara qoyuram, belə qərarlar kifayət qədər çoxdur. Bu günlərdə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Regional inkişaf komitəsi ilə Toponimiya Komissiyası Qərbi Azərbaycan torpaqlarında tarixi toponimlərimizin zorakılıqla,

süni yollarla dəyişdirilməsi məsələsinə müzakirəyə çıxaracaq, məruzələr dinlənəcək. Hesab edirəm ki, ictimaiyyət üçün əhəmiyyətli fikirlər səslənəcək. Artıq qərara alınıb, məruzəçilər müəyyənləşdirilib.

- Bəs, prezidenti olduğunuz AMEA bu kimi məsələlərlə bağlı nələri planlaşdırır, yaxud reallaşdırır?

- AMEA-da Qərbi Azərbaycan Ensiklopediyası hazırlanır. Həmin ensiklopediyada bütün yer, tarixi adlarımız, tarixi abidələrimiz, eyni zamanda şəhər, tayfa adlarımız, bu istiqamətdə nələr varsa, hamısı öz əksini tapacaq Qərbi Azərbaycanın görkəmli simaları, yaradıcı şəxsiyyətləri, tarixi şəxsiyyətləri barədə. Akademiyanın müxtəlif institutlarının verdiyi çoxlu sayda təkliflər nəzərə alınb. Ensiklopediya artıq birinci mərhələdə işçi qrupu tərəfindən tərtib olunub, qurtarılıb. Bu günlərdə Humanitar və ictimai elmlər bölməsində baxılacaq, ondan sonra Akademiyada yaradılmış Qərbi Azərbaycan üzrə Tədqiqatların Əlaqələndirmə Mərkəzində geniş ictimaiyyətin iştirakı ilə müzakirə ediləcək və qəbul olunacaq. Proses davam edir. Bu, bizim borcumuzdur. Qərbi Azərbaycana Qayıdış Konsepsiyasının həyata keçirilməsinə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının borcu və töhfəsidir. Ümumiyyətlə, toponimlərimizlə bağlı ciddi iş gedir.

- Ümumiyyətlə, tarixi Azərbaycan torpaqlarında toponimlərimizin xeyli hissəsi dəyişdirilib hazırda mövcud olan ölkələrin rəsmi qurumları tərəfindən. Həmin adların yaşadılması, imkan olarsa, qarşılıqlı əməkdaşlıq şəraitində bərpası olduqca vacib məsələdir...

- Akademiyada 3 şöbə yaradılıb. Tarix İnstitutunda Qərbi Azərbaycan şöbəsi, Folklor İnstitutunda Qərbi Azərbaycan şöbəsi, Dilçilik İnstitutunda xüsusi şöbə yaradılıb. Həmçinin Coğrafiya İnstitutunda Coğrafi adlarla bağlı şöbə var. Bu şöbələr qarşısında cənab Prezidentin qarşıya qoyduğu məsələlər, Qərbi Azərbaycanla bağlı reallıqlar, onların tədqiqi, öyrənilməsi, ümumiləşdirilməsi, təkliflərin, tövsiyələrin nəzərə alınması kimi məsələlər qoyulub. Bu işlər sistemli şəkildə və ardıcılıqla davam edir. AMEA bu proseslərdən kənarda deyil, əksinə, onun içərisindədir.

- AMEA-nın töhfə vermək istədiyi başqa hansı sahələr var? Bir aralar Akademiyanın adı bir qayda olaraq qalmaqallarda çəkilib...

- Akademiyada yeniləşmə prosesi gedir. Həm struktur islahatları aparılır, lüzumsuz şöbələr ləğv olundu. Bir-birinə yaxın, amma eyni funksiyaları yerinə yetirən paralel şöbələr bir-

ləşdirildi. Yeni dövrün çağırışlarına uyğun olaraq yeni şöbələr yaradıldı. Hətta əlavə ştat vahidi, maliyyə istəmədən iki yeni institutun yaradılması haqqında təkliflə çıxış etmişik, proses gedir.

- İsa müəllim, lütfən, səmimi deyərdiniz, sizin fəaliyyətinizə mane olan şəxslər, çevrələr, qüvvələr yoxdur ki? Məsələn, keçmiş prezident Rəhim Mehdiyevin və tərəfdarlarının...

- Yox. Şikayət eləməyimizə əsas yoxdur. Biz cənab Prezidentin rəhbərliyi altında, Azərbaycan dövlətinin reallıqlarına uyğun şəkildə öz fəaliyyətimizi aparırıq. Elə bilirəm ki, bizim fəaliyyətimiz üçün dövlətimiz hər bir şəraiti yaradıb. Amma mediada reallığı demək əvəzinə, hər hansı təsadüfi faktı şişirdib, böyüdüb, ictimai rəyə çevirmək istəyənlər olub, mən buna çox təəssüf edirəm. Əlbəttə, bəlkə də bu, yeniləşmə prosesinin bütün cəmiyyətlərdə olduğu kimi, birdən-birə həzm olunmaması ilə əlaqədardır. Yeniləşmə prosesi bir az marifətlik, bir az səbr, bir az ardıcılıq tələb edir. Biz səbrlilik, ardıcılıq şəkildə öz fəaliyyətimizi davam etdirmək istəyirik. Fikrimiz Akademiyamızı yeniləşdirməkdən ibarətdir.

- Ənənəvi sual: bəs bizim “Nobel”çimiz nə vaxt olacaq?

- (Gülür.) Bu barədə proqnoz vermək çətindir. Nobel arzu ilə verilmir. Mən də çox arzu edirəm ki, Bakı neftinin, kapitalının, sərmayəsinin böyük yer tutduğu Nobel mükafatı alanlar arasında Azərbaycan vətəndaşı da olsun. Biz bu yaxınlarda “Nobel mükafatına gedən yolun dərsləri: mif, reallıqlar, çətinliklər və çağırışlar” adlı konfrans keçirmək istəyirik. Nobel mükafatı laureatı Əziz Sancar da müraciət etmişik ki, onlayn qaydada qoşulsun. Ölkəmizdə Nobel üzrə tədqiqatlar aparan, bu sahə ilə yaxından maraqlanan adamları cəlb etmişik, məruzəçilər müəyyənləşib. Məqsədimiz kiminsə Nobel mükafatına namizədliyini irəli sürmək deyil, məqsədimiz Nobelə gedən yolun dünya təcrübəsini öyrənmək, çətinliklərini meydana qoymaq, prioritetlərini gündəmə gətirmək, elmi mühtimizi, Akademiyamızı ona doğru kökləməkdir. Əlbəttə, zaman-zaman iddiaçılar da çıxacaq. Məni çox narahat edən məsələ var: Nobel mükafatı haqqında elə mif yaranıb ki, Azərbaycan da heç təşəbbüs edən də yoxdur. Biz o eyforiyanı, mifi qırmaq istəyirik. İstəyirik ki, Azərbaycanda Nobelə gedən yolun təcrübəsini öyrənən, bu yolu keçən iddiaçılarımız olsun. Özünəinamı qaytarmaq istəyirik. Bəziləri elə bilir ki, biz yığışb, namizəd irəli sürəcəyik.

Minlərlə namizədlər vermək olar, amma gerek reallıqlar olsun. Hazırda bizim işimiz o reallığı gələcəkdə hazırlamaqdan ibarətdir. Bu, təkcə Nobelə bağlı deyil. Nobelə təqdim olunan əsərlər dünya elminin prioritetləri deməkdir. Biz AMEA-nın işini həmin Nobel mükafatı alan görkəmli alimlərin apardığı elmi araşdırmaları doğru yola yönləndirmək istəyirik ki, onun içindən sabahın həm görkəmli alimləri çıxıb, həm də Nobel də olmasa, digər mükafatları alanlar çıxıb. Hətta heç mükafat almasın, əsl real, qalıcı, ölkəmizin inkişafına xidmət edən, insanları dəyişən, inkişaf etdirən elm yarana bilər.

- Zəngəzur dəhlizi ilə Naxçıvanı nə zaman gətməyi planlaşdırırsınız?

- (Gülür.) Bu bizim ən böyük arzularımızdan biridir. Hesab edirəm ki, Zəngəzur dəhlizi Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin irəli sürdüyü, həm də dünyanın maraqlarına xidmət edən əhəmiyyətli bir layihədir. Hətta Ermənistanı həmin çox xeyirdir. Mən əminəm ki, biz sizinlə bir yerdə Zəngəzur dəhlizini qət edəcəyik, Naxçıvana, oradan da Türkiyəyə gedəcəyik.

- AMEA alimləri Zəngəzur həqiqətlərinin dünya alimləri arasında yayılması istiqamətində hansı işləri görürlər?

- Zəngəzur dəhlizi məsələsi Zəngəzur probleminin öyrənilməsinə tələb edir, bu da ayrı bir mövzudur. Akademiyada işğaldan azad olunmuş ərazilərlə bağlı Dövlət Proqramının tərkibində hansısa kimi elmi tədqiqatlar aparılır, kitablar çap olunur, o cümlədən Qərbi və Şərqi Zəngəzurla bağlı. Yeni nəslin əsərlərinin ingilis və digər dünya dillərində dünyada çap olunmasına əvvəlki kimi maneələr yoxdur. Düzdür, təşəbbüslər azdır, təəssüf ki...Biz başa düşürük ki, elminizin nailiyyətləri dünyaya çatdırmasaq, öz həqiqətlərimizi, dünyaya çatdırıbilməyəcəyik. Zəngəzur həqiqətləri ilə bağlı Tarix İnstitutunda iki yaxşı kitab yazılıb, biz onları ingilis dilinə tərcümə etmək istəyirik. Sizinçün də maraqlı olar, mən indi bu mövzuda yazmaqda hazırlayıram: Nizami Gəncəvi Zəngəzura səfər edib, Atabəy hökmdarı ilə görüşüb. Xeyli materiallar toplamışam, yaxın günlərdə bu barədə yazacağam. Zəngəzur qədim Azərbaycan torpağıdır. Mən inanıram ki, aparılan siyasət, ortaya qoyulan mövqe Zəngəzur dəhlizinin açılmasının həyata keçirilməsini təmin edəcək, siz də, biz də, dünya xalqları da Çindən Avropaqədər Zəngəzur dəhlizindən keçib gedə biləcəklər...

□ **Elsad PAŞASOY,**
“Yeni Müsavat”

Səddam, Raciv, Əfqan və başqaları

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

"Keçəli Zülfəli çağırırlar" (Azərbaycan ata sözü)

●● İkəməzə uşaqlara qoyulan adlar mövzusunda yazıma müəyyən rəylər gəlmişdir. Öncə hörmətli yazıcı, dil, vətən, türkçülük kimi mənə doğma mövzularda həmişə rəyinə böyük hörmətlə yanaşdığım Sabir Rüstəmxanlıya telefon zənginə, bölüşdüyü fikirlərə görə təşəkkür edirəm.

İkincisi, yenə dostum-qardaşım, görkəmli alim Yalçın İslamzadənin məktubu məni bir daha bu mövzuya qayıtmağa vadar etdi. Yalçın bəy yazır: "Mənə maraqlıdır ki, bizdə niyə bu qədər Əfqan adı var? "Əfqan" romantizmi hardan qaynaqlanır? Misir, Tehran, Ruslan, Raciv - çox sayda belə xarici toponimlər və ya şəxslərlə əlaqəli adlar var. Ən maraqlısı da, Səddam adıdır. Düşündüyümdən çox imiş. İnsan Səddama niyə simpatiya duyub övladına Səddam adı qoysun ki?"

Bu barədə sosioloji araşdırma aparmağa ehtiyac var. Ancaq ehtimal edirəm Əfqan adı 1980-ci illərdə SSRİ-nin Əfqanıstana hücumundan sonra populyarlaşıb. Azərbaycanda yaşayan tərəkmə tayfalarının orta əsrlərdə Əfqanıstan dağları tərəfləri vaxtaşırı köç etməsinin də təsiri ola bilər. Örmək üçün, Qarabağ bölgəsində Suldüz kişi adı geniş yayılıb və bu, məhz Güney Azərbaycandakı Suldüz bölgəsinin adını yaşatmaq istəyidir.

O cümlədən, Səddam adı 1991-ci ildə ABŞ və koalisiyanın Küveyti azad etmək üçün İraqa qarşı "Səhrada tufan" əməliyyatı zamanı Azərbaycanda geniş yayılmağa başladı. Əlimizdə dəqiq statistika olmasa da, az qala hər birimizin tanıdığı, 30 yaşın üstündə bir Səddam vardır. Lakin Səddam Hüseynin 2003-cü ildə iflasından sonra bu ad o qədər populyar deyil. Ədliyyə Nazirliyinin (ƏN) bilgilərinə görə son 5 ildə Azərbaycanda cəmi 9 uşağa Səddam adı qoyulub.

Maraqlıdır, görəsən hazırda uşağına Hamas adı qoymaq istəyənlər varmı? İsrail qoyanlar var. 5 ildə 32 uşağa dost ölkənin adını qoymuşuq. Firsət ikən köhnə dostum, dəyərli jurnalistimiz İsrail Musayevə salam yollayıram. Belə adın-soyadın ola, səni Qəzza bölgəsinə ezamiyyətə göndərələr...

Ancaq Səddam adının ərəbcə "müqavimət göstərən", "qarşı duran" anlamı verdiyini nəzərə alsaq, bu adı uşaqlara qoyanların azadlıq duyğusuyla çırpındığını da güman etmək olar. Vallah.

Yalçın bəyi düşündürən başqa adlar da əslində azalmağa doğru gedir. Yenə ƏN-in son 5 il statistikasına görə uca xalqımız Əfqan adını 106, Misir adını 18 dəfə uşaqlara qoymuşdur. İnsafən, Misir-in Misirxan forması da 9 dəfə istifadə edilib. Tehran 45 (lap kino adını xatırlatdı - Z.H.), Ruslan 573 dəfə qoyulub. Raciv adının istifadəsi 0. Sıfır - sözle yazsam. Artıq Azərbaycan xalqı Hindistanın sui-qəsd qurbanı olan lideri Raciv Qandini və ümumən hind filmlərini unudur. İndi başqa kinolar dəbdədir - bu haqda az sonra.

Müqayisə üçün, son 5 ildə ən çox qoyulan adların dördlüyünü yazıram: Zəhra - 9200, Əli - 9036, Yusif - 8913, Uğur - 8819. Dini adların üstünlük qazanması bizə nə vəd edir, mənəcə özünü nəticə çıxarın. Dördlüyə birtəhər, əsasən son iki ildə girən Uğurlara gələcək həyatlarında uğur diləyirəm. (Uğur adı 2022-ci ildə hətta birinci yərə çıxmışdı). Çətin olacaq, ancaq bacaracaqlar. Buna qətiyyəni şübhə etməyiniz, vətəndaşlar.

Yusif adı mənəcə bir vaxtların çox sevilən teleserialına görə yayılmışdı. Uğur da Qarabağın alınmasına görədir. Lakin maraqlıdır ki, xalq siyasi, dövlət rəhbərliyindəki şəxslərin adlarını uşaqlarına qoymaqda çox maraqlı deyil. Düşünürəm bu, marker kimi hökumətin diqqətini cəlb etməlidir.

Sonda dostum Yalçın bəyə kefini pozacaq (bəlkə də sevincirəcək) xəbər verim: son 5 ildə onun adını 1 nəfər də uşağına qoymayıb. Bir növ, Yalçınlar elimizin ad evolyusiyasından salamat çıxmır. Mənim özümə gəlsək, hələ tam qırılıb qurtarmamışıq: Zamin adını 68 uşağa qoymuşlar.

Təvazökarlıq çıxmasın, güman edirəm onların 60-ı mənə görədir. Aşağı yeri yoxdur.

● lin sonuna təxminən iki ay qaldı. Zaman çox qısa olsa da, hələ də müəyyən ümid var ki, bu müddətdə Ermənistan Azərbaycanla sülh müqaviləsi və ya onu əvəzləyəcək hansısa çərçivə sənədi imzalayacaq. Bununla da yeni müharibə ehtimalı faktiki sıfıra enəcək. Təbii ki, İrəvan bir daha müharibə arzulamırsa və Nikol Paşinyan özündə siyasi cəsarət tapacaqsə. Bəs buna mane olan nədir?

Amerikalı politoloq Endryu Koribkoya görə, Ermənistan Azərbaycanla sülh müqaviləsinə razılıq verə bilər, lakin Paşinyanın buna siyasi iradəsinin olub-olmadığı bəlli deyil, çünki belə bir addım ölkə daxilində ultramillətçi iğtişaslara səbəb ola bilər (Caliber.az).

"Paşinyan rəngli inqilab nəticəsində hakimiyyətə gəlib, lakin indi nə qədər ironik görünsə də daha bir oxşar silahlı etirazın onun özünün devrilməsi ilə nəticələncəyindən qorxur. Bu tamamilə mümkün ssenaridir, nəzərə alsaq ki, erməni cəmiyyətində ultramillətçi ovqat güclüdür və üstəlik, ona Fransa və ABŞ-dakı diasporun güclü təsiri var. Ona görə də bəzi böyük iğtişasların baş verəcəyi gözləniləndir, istər təbii olsun, istərsə də qismən xaricdən, yuxarıda qeyd olunan diaspor qrupları tərəfindən təhrik edilən iğtişaslar. Hansı qruplar ki, yerləşdikləri ölkələrin kəşfiyyət xidmətlərinin vəkili qismində çıxış edirlər. Bu, o halda baş verə bilər ki, Paşinyan Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalayacaq və Zəngəzur dəhlizini açacaq", - amerikalı təhlilçi ehtimal edib.

Onun fikrincə, baş nazir işi sona çatdırmaq üçün ordusunun, kəşfiyyətinin və təhlükəsizlik qüvvələrinin etibarlılığına arxayın olmalıdır: "Çünki həmin güclərin daxilindəki bəzi elementlər Paşinyanın iğtişasları yatırmaq üçün verəcəyi əmriləri yerinə yetirməkdən imtina edə və hətta onlardan Paşinyana qarşı ultramillətçi çevriliş üçün vasitə qismində istifadə oluna bilər".

Mövzunu İlham İsmayilla davam etdirdik. Amerikalı ekspert haqlımı? ABŞ Paşinyanı qorumayacağı, yoxsa Nikol Qərbə sülh sənədi imzalanana qədər lazımdır?

Təhlükəsizlik eksperti İlham İsmayıl "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Paşinyan sülh sazişini imzalayacağı halda hansı situasiya ilə üzləşmə ehtimallarını amerikalı politoloqdan daha yaxşı bilir. Əgər Paşinyan sülh sazişi imzalayacağı halda hakimiyyətinin devriləcəyi ehtimalının olduğunu bilir, həmin ehtimalı aradan qaldırır və təhlükəni sıradan çıxarandan sonra sazişi imzalayar: "Şəxsən mən amerikalı politoloqun sülh müqaviləsi imzalanacağı halda Paşinyanın devriləcəyi barədə fikirlərinin əsaslı olduğuna inanmıram. Belə bir ehtimal yoxdur. Əksinə, Paşinyanın son günlərdəki çıxışları, mü-

"Sülh imzalanan kimi Ermənistan qarışacaq, Paşinyanı isə..."

ABŞ-dan təhdid-proqnoz: erməni baş nazir nədən qorxur?

sahibələri də göstərir ki, yaxın aylarda Azərbaycanla sülh müqaviləsinə imzalamağın lazım olduğu qənaətinə gəlməkdədir. Paşinyan əmindir ki, sülh müqaviləsinə imzalayarsa onu hakimiyyətdən uzaqlaşdırmaq mümkün deyil. Nikolu hakimiyyətdən uzaqlaşdırmaq istəyənlər bunu bacarsaydılar 2020-ci ildə 44 günlük müharibədən sonra bunu edərdilər. Lakin o zaman bunu bacarmadılar. Uzun müddət Paşinyan hakimiyyətinə qarşı yumşaq güc tətbiq etdilər yenə alınmadı. İqtisadi cəhətdən sıxmağa çalışdılar, indi də Qarabağla bağlı sıxışdırırlar, Qarabağdan ermənilərin köçünü də revanşist düşüncədə olan Qarabağ klani kütləvi şəkildə təşkil etdi ki, İrəvanda böyük qarışıqlıq yaratsınlar. Yenə də Paşinyanı devirməyi bacarmadılar. Çünki həm Ermənistan cəmiyyətinin böyük hissəsi revanşistlərə etimad göstərmir, həm də Qərb Paşinyan hakimiyyətinin qalmasını maraqlıdır. Qərb Paşinyanı qoruyur. Bütün bunlara görə də mən inanmıram ki, sülh müqaviləsi imzalanarsa Paşinyan devriləcək. Ermənistan cəmiyyətində də sülh sazişinin imzalanmasını istəyənlərin sayı artıb, onlar istəyirlər ki, bu məsələlərə son qoyulsun. Xüsusilə Xankəndi problemi bitəndən sonra sülh sazişinin imzalanmasının qarşısındakı böyük əngəl aradan qalxmış olub".

Ekspertin sözlərinə görə, Azərbaycanla sülh sazişinin imzalanmaması bölgədə gərginliyi artırmaq istəyən başqa qüvvələrin marağında ola bilər. Bu gün nə Rusiya o imkandır ki, Cənubi Qafqazda xüsusi gərginlikdə maraqlı olsun, nə də İran. Ona görə də Paşinyanın bu faktorları da nəzərə alaraq maksimum çalışacaq ki, sülh müqaviləsi tez imzalansın: "Çünki zaman keçdikcə sülh müqaviləsinin imzalanmaması Paşinyana qarşı olan bəzi qüvvələr üçün bir zəif bənd kimi görünə bilər və Paşinyana qarşı bundan istifadə edə bilərlər. Sülh müqaviləsi imzalanandan sonra bir-birinin ardınca elə layihələr həyata keçirilə bilər ki, Ermənistan cəmiyyəti bunu öz həyatında hiss edər və Paşinyanın etrafında daha sıx birləşər. Bir sözlə, sülh müqaviləsinin imzalanması Paşinyanın hakimiyyətdən uzaqlaşdırılmasına səbəb ola bilməz. Paşinyanın Qərbə sülh sənədi imzalayana qədər lazım olduğu barədə iddialar da doğru deyil. Qərb Paşinyanı hakimiyyətinin mümkün qədər uzun olmasına çalışır. Çünki bilir ki, Paşinyanın alternativi anti-Qərb mövqeyində olan Rusiyayönlü revanşist qüvvələr ola bilər. Ona görə də Qərb sülh müqaviləsindən sonra Paşinyana dəstəyini davam etdirəcək".

əhəmiyyətli hissəsi xeyli dərəcədə bu məsələlərdə passiv qalır, siyasi proseslərə müdaxilə etmək istəmir, müxalifətə qoşulmur. Biz bunu İrəvanda mer seçkilərində əhalinin iştirak səviyyəsi ilə bir daha gördük. Bununla belə Paşinyanın sülh sazişindən sonrakı dövr üçün müəyyən qorxuları var. Nəzərə alsaq ki, Paşinyana qarşı olan revanşist qüvvələrin eksəriyyəti kənar dövlətlərə bağlıdır, həmin qüvvələrə kənardan dəstək veriləcəyi də gözləniləndir. Yeni kifayət qədər mürəkkəb durum ortadadır. Amma bununla belə, Paşinyanın sülh müqaviləsinə imzalamasına mane olan daxili etirazlar və səbəblərdən daha çox Paşinyanın və komandasının müstəqil qərar vermək imkanlarının olmamasıdır. Fransa və digər Qərb dövlətləri sülh müqaviləsinin imzalanmasına müqavimət göstərirlər. Paşinyana təsir edirlər. Belə olan halda Paşinyanın yaxın vaxtlarda sülh müqaviləsinə imzalayacağından danışıq mümkün deyil. Yeni məsələ yalnız daxili səbəblərlə bağlı deyil. Paşinyan və komandası düşüncə fərqi ilə revanşist qüvvələrdən heç də ciddi fərqlənmirlər".

Politoloq vurğuladı ki, istər sülh müqaviləsi imzalanarsa da, istər imzalanmadığı halda Paşinyanı devirmək cəhdləri olarsa ABŞ onun hakimiyyətini qoruyacaq. Paşinyanın ABŞ-a-Qərbə sülh müqaviləsindən sonra lazım olmayacağı barədə deyilənlərin həqiqət payı yoxdur. Paşinyan ABŞ-a o zamana qədər lazımdır ki, Rusiyanın bölgədən tamamilə çıxarılmasına nail olunsun. Paşinyanın əsas missiyası budur.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Xəbər verildiyi kimi, oktyabrın 24-də Rusiya xarici işlər nazirinin Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin normalaşdırılması üzrə xüsusi nümayəndəsi İqor Xovayev Bakıda olub, xarici işlər naziri Ceyhun Bayramovla görüşüb.

Yayılan məlumatlara görə, görüşdə Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh prosesinin perspektivləri, regionda mövcud vəziyyət və son inkişaf, eləcə də Tehranda "3+3" regional platforması çərçivəsində keçirilmiş görüşün nəticələri müzakirə olunub. Nazir öhdəliklərə zidd olaraq son 3 il ərzində Azərbaycan ərazisindən çıxarılmayan qanunsuz erməni silahlı qüvvələrinə qarşı həyata keçirilmiş antiterror tədbirləri nəticəsində Azərbaycanın öz suveren ərazilərinə nəzarəti tam olaraq təmin etməsindən sonra Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin qısa müddətdə razılaşdırılması üçün real şansların olduğunu diqqətə çatdırıb. Qarabağın erməni sakinlərinin Azərbaycanın qanunvericiliyi çərçivəsində ölkəmizin ərazisində Azərbaycan vətəndaşı kimi yaşaması üçün bütün imkanların yaradıldığı, bunun üçün reintegrasiya məqsədilə müvafiq portalın fəaliyyət göstərdiyi qeyd edilib.

Maraqlıdır ki, cəmi bir gün qabaq C.Bayramov Tehranda 3+3 formatında görüş çərçivəsində Rusiya xarici işlər naziri Sergey Lavrovla da bir araya gəlmişdi. Belə olan təqdirdə ortaya haqlı olaraq sual çıxır: növbəti gün Moskvanın emissarının Bakı səfəri hansı zərurətdən doğa bilərdi? Yeri gəlmişkən, Xovayev Bakıdan sonra İrəvana getməyib, bu da, heç şübhəsiz, Moskva-İrəvan münasibətləri ilə əlaqədardır...

Bu yerdə zəruri bir əlavəni edək: Rusiya Dövlət Dumasının müdafiə komitəsinin sədr müavini Yuri Şvıtkin bildirib ki, Ermənistan 2044-cü ilə qədər Gümrüdə yerləşən 102-ci Rusiya hərbi bazasından birtərəfli qaydada imtina edə bilməyəcək. APA "İzvestiya"ya istinadən xəbər verir ki, bu iki ölkə arasında Ermənistan Respublikası ərazisində Rusiya hərbi bazası haqqında 1995-ci ildə imzalanan sazişi tədqiq etdikdən sonra məlum olub. "Rusiya Federasiyası ilə Ermənistan Respublikası arasında bağlanmış müqaviləyə əsasən, müqavilənin müddəti onun bitməsinə 6 ay qalmış tərəflərdən birinin ona xitam vermək niyyəti barədə məlumat vermədiyi təqdirdə avtomatik olaraq növbəti beş illik müddətə uzadılır. Bu müqavilənin müddəalarına tərəflərdən birinin təşəbbüsü və qarşılıqlı razılaşma əsasında yenidən

Rus emissarın sirli Bakı səfəri - Moskva

"status" səhifəsini çevirir, yeni sülh sənədi hazırlayır?

Rusiyanın bölgə ilə bağlı yeni planları barədə ilginclik ehtimallar, versiyalar; Kremldən gələn açıqlama Ermənistanın arzusunu qursağında qoydu; **analitik:** "Hazırda region ölkələri üçün əsas və vacib amil bölgədəki bütün məsələlərin xarici oyunçuların iştirakı olmadan müzakirə edilməsidir"

baxıla bilər", - Dövlət Dumasının Müdafiə Komitəsinin sədr müavini Yuri Şvıtkin "İzvestiya"ya deyib.

Xatırladaq ki, Rusiya və Ermənistan prezidentləri Dmitri Medvedev və Serj Sarkisyan tərəfindən 2010-cu ildə imzalanmış Rusiya bazası haqqında müqavilənin 5 sayılı protokoluna əsasən, onun Ermənistan ərazisində yerləşmə müddəti 2044-cü ilə qədər uzadılıb. Bir müddət öncə Paşinyan Rusiya hərbi bazasının çıxarılmasının anonsunu vermişdi. Son açıqlama isə Ermənistanın arzusunu qursağında qoymuş olur...

Rusiyanın bölgədən əl çəkmək niyyətində olmadığı günbəgün daha aydın görünür. Bu arada, Rusiya prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov deyib ki, rəsmi Moskva münaqişənin həllinə kömək etmək üçün Bakı və İrəvanla dialoqu davam etdirir, lakin hələlik ciddi irəliləyiş yoxdur. "Biz təmaslarımızı davam etdiririk", - deyir Peskov Rusiyanın sülh planının olub-olmaması ilə bağlı suala cavabında bildirib.

Bəs oktyabrın axırına nəzərdə tutulan üçtərəfli Brüssel görüşü təxirə salınandan sonra Moskvanın təşəbbüsü ələ alması mümkündürmü? Bu barədə aşağıda bəhs edəcəyik...

Bu arada, Ermənistanın Baş nazir Nikol Paşinyan bir neçə gün öncə "The Wall Street Journal"a müsahibəsində yaxın aylarda Bakı ilə sülh nizamlanması perspektivinə nikbin baxdığını bəyan edib. Ardınca, Tiflis forumunda etdiyi çıxışda bir neçə aya İrəvanla Bakı arasında sülh

sazişinin imzalanma biləcəyini dilə gətirib. "Hazırda sənəd üzərində aktiv iş gedir", - Paşinyan qeyd edib və tezliklə Ermənistanla Türkiyə arasında sərhədlərin açılmasında da müsbət irəliləyişlərin mümkünlüyünü bildirib.

Son iki planlaşdırılan görüşün baş tutmaması fonunda bu nikbinliyin kökündə nəyin dayanması da maraq doğuran məqamlardandır. Diqqətçəkici həmçinin budur ki, Rusiya baş diplomatı Sergey Lavrov Tehrandə 3+3 formatında keçirilən görüşdə Azərbaycan-Ermənistan konfliktinin əsasən başa çatdığını söyləyib. Az sonra Rusiya Müdafiə Nazirliyinin son bülletenində ilk dəfə Qarabağdakı toponimlər yalnız Azərbaycan adları ilə qeyd edilməyə başlayıb, "Dağlıq Qarabağ" yox, "Qarabağ iqtisadi zonası" ifadəsi və yalnız Xankəndi sözü işlədilib.

Ekspertlərimizə müraciət etdik: son gelişmələr nədən xəbər verir, Rusiya üçün status və ya onun "gələcəyə saxlanması" məsələsi, nəhayət, qapandırmı? Belədirsə, o zaman Moskva niyə də tezliklə tərəflərə normal sülh sənədi layihəsi təqdim etməsin?

Siyasi şərhçi Elçin Mirzəbəyli "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, "status" məsələsinə, əslində 44 günlük müharibə nəticəsində son verilmişdi: "Sadəcə, maksimalist Ermənistan cəmiyyəti və Azərbaycan torpaqlarında xarici himayəyə arxayın olaraq mövcudluqlarını qoruyub saxlamağa çalışan hərbi xunta rejiminin, qeyri-legitim təsisatın tör-töküntüləri bu həqiqəti dərk etmək istəmirdilər. Lokal anti-

aliyyəti, həmçinin artıq Kanda kimi ölkələrin də Cənubi Qafqaza can atmaları müzakirə predmeti ola biləcək məsələlərdir".

Analitik qeyd etdi ki, "status" məsələsi və onun "gələcəyə saxlanması" kimi mülahizələrin artıq heç bir perspektivi yoxdur: "Bunu Rusiya rəsmiləri də açıq şəkildə dilə gətirirlər. Hazırda region ölkələri üçün əsas və vacib amil bölgədəki bütün məsələlərin xarici oyunçuların iştirakı olmadan müzakirə edilməsidir. Bu məsələ ilə bağlı, Ermənistan istisna olmaqla, bölgə dövlətləri arasında fikir ayrılığı yoxdur".

Türkiyənin Erciyes Universitetinin professoru, ermənişünas alim Qafar Çaxmaqlı hesab edir ki, rus diplomat Xovayevin Tehran görüşündən sonra Bakıya səfəri əslində gelişmələrlə bağlı Azərbaycanın mövqeyini dəqiqləşdirməkdir: "Ermənistan Zəngəzurla bağlı yeni yanaşması yayılıb və Paşinyan onu "sülhün kəsişməsi" adlandırmaqla Azərbaycanla imzalanacaq sülh sazişi üçün ölkəsinin mövqeyi olaraq təqdim edir. Həmin yanaşma layihəsi özündə onu ehtiva edir ki, bütün kommunikasiya xətləri ölkələrin suverenliyi və yurisdiksiyası altında fəaliyyət göstərməlidir. Bu, Rusiyanın həmin hissədə nəzarətini aradan qaldırır və 10 noyabr 2020-ci ildə razılaşdırılan Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin mövcudluğunu aradan götürür. Rusiyanın dərdi isə hansı yolla olur olsun kommunikasiya xətlərinin hamısına nəzarət etməkdir. Xovayevi bununla bağlı Azərbaycanın yanaşması və belə halda sülh danışıqları prosesinin gedışı maraqlandırır". Q.Çaxmaqlının fikrincə, Rusiya artıq ona nail oldu ki, Qranada və Brüssel formatları təxirə düşdü: "İndi Paşinyanı və Əliyevi Rusiya sahəsində danışıqlara məcbur etmək istəyir. Tehran görüşü bunun baş məşqi idi və həlledici mərhələ ola bilməzdi. Ən azından ona görə ki, 3+3 formatını Gürcüstanın vasitəsilə Qərb pozmalı idi. İkinci tərəfdən Ermənistan düşünür ki, dəhliz məsələsində Qərbin Azər-

baycana təzyiqləri nəticə verəcək və alternativ İran variantı baş tutmayacaq, ona görə də öz ağılcına "sadələşdirilmiş" variant təklif edir. Amma təklif olunan Avrasiyanın əsas nəqliyyat koridorunun bu hissəsində gələcəkdə də paya sahib olmaq istəyi Moskvanın planına ziddir və mübahisələrə yeni yol açır". Ekspert qeyd etdi ki, Ermənistan Rusiyanın nəzarətində olan dəmir yollarını təmir etmək üçün Rusiyadan icazə almalıdır: "Çünki dəmir yolları Rusiyanın mülkiyyətidir. Rusiya buna icazəni o vaxt verə bilər ki, Ermənistan onun variantına razılıq versin. Buradan belə qənaətə gəlmək olar ki, Ermənistanla sülh sazişi Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı məsələlərin həllinə bağlıdır və bu da Azərbaycan diplomatiyasının başardığı hesab olunmalıdır. Sülh sazişinin nə zaman, harada, kimlərin vasitəçiliyi ilə imzalanması Azərbaycan üçün prinsipi əhəmiyyət daşıyır".

Politoloq Məhəmməd Əsədullazadə isə əminliklə vurğuladı ki, Brüssel formatı artıq işləmir: "Rusiya prosesdə aktivlik etməyə çalışır. Ona görə də Cənubi Qafqaz üzrə nümayəndə Azərbaycana gəlib. Düşünürəm ki, Rusiyanın vasitəçiliyinə Paşinyan razı olmayacaq. Azərbaycan isə Rusiyanın vasitəçiliyinə etiraz etmir. Nikol Paşinyanda deyir ki, sülh sənədi hazırdır. Hazırdırsa, niyə danışıqlar dayanıb? Ermənistan tərəfinin öz gündəliyi var və bunu Qərblə birgə hazırlayıb". Politoloq qeyd etdi ki, Azərbaycan Ermənistanın bu gündəliyini qəbul etmir: "Sülh sənədi hazır olsaydı, Azərbaycanın təklif etdiyi Tiflis formatında görüş olardı. Nikol Paşinyan da bunu qəbul etmir". M.Əsədullazadə Azərbaycanın Baş naziri Əli Əsədovla Nikol Paşinyanın Tiflis görüşünə də diqqət çəkdi: "Baş nazir Azərbaycanın mövqeyini bir daha Paşinyanın diqqətinə çatdırdı. Rusiya tərəfi çox çalışır ki, sülh müqaviləsinin bağlanmasını öz vasitəçiliyi ilə həll etsin. Rusiya Azərbaycanın mövqeyini qəbul edib".

□ **E.PAŞASOY,**
"Yeni Müsavat"

Gürcüstanın sabiq prezidenti Mixail Saakaşvilinin Ermənistan və Azərbaycan hakimiyyətinə müraciəti haqda məlumat vermişdik.

Saakaşvilinin Facebook səhifəsində yayılan bəyana-tında Zəngəzur dəhlizinin üstünlükləri vurğulanmışdı: “Mən Azərbaycan və Ermənistan liderlərinə müraciət edirəm. Hazırda biz Cənubi Qafqazda potensial hərbi qarşıdurma təhlükəsi ilə üz-üzəyik, xüsusən də Azərbaycanın Naxçıvandakı ərazisinə birbaşa qurudan çıxışını təmin edəcək dəhlizlə bağlı... Mən Azərbaycan və Ermənistan rəhbərliyini mümkün nümunə kimi Ukrayna və Moldova arasında mövcud sazişi nəzərdən keçirməyə təşviq etmək istədim. İki ölkə bir-birinin sərhədlərini qarşılıqlı tanıyaraq müsbət qonşuluq münasibətlərini qoruyur. Ukraynanın Odessadan Odessa vilayətinin cənub hissəsinə çıxış tələb etdiyi bir durumda Moldova Dnestr bölgəsindən keçən yolu icarəyə götürməyə razılıq verdi. Keçmiş Odessanın qubernatoru kimi mən Ukraynanın Bessarabiya-sına girmək lazım olanda

tez-tez Ukrayna sərhəddələrinin nəzarəti altında bu icarəyə götürülmüş yoldan (onu təmir etmişəm) istifadə edirdim. Moldova bu sazişdən kommersiya baxımından faydalanır.

Azərbaycan və Ermənistan arasında vəziyyətin oxşar həllini tətbiq etmək hər iki ölkəyə faydalı olardı. Ermənistan kommersiya və maliyyə faydaları götürə, həmçinin mühüm tranzit yollarına çıxış əldə edə bilər. Bundan əlavə, Azərbaycan Rusiya qoşunlarının öz ərazində davamlı mövcudluğu zərurətindən qaça bilərdi ki, bu da nəticədə etibarilə iki ölkə arasında dinc yanaşı mövcudluğa gətirirdi”.

Saakaşvilinin təklifi reallaşa bilərmə? Zəngəzur dəhlizinin icarəyə götürülməsi və ya verilməsi mümkündürmü? Tarixdə belə nümunə varmı?

Xatırladaq ki, Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi Hikmət Hacıyev bu günlərdə

“Zəngəzur dəhlizi Azərbaycana icarəyə verilsin...” - İrəvanın mövqeyi yumşalır?

“Politiko” nəşrinə açıqlamasında deyib ki, Bakı və İrəvan Zəngəzur dəhlizini açmaqla bağlı razılığa gələ bilmədiyi üçün bu layihə Azərbaycandan ötrü cəlbediciliyini itirib.

Ötən cümə axşamı isə Tiflisdə “İpək Yolu”nun IV beynəlxalq forumunun açılış mərasimində çıxış edən Nikol Paşinyan “Dünyanın kəşifməsi” layihəsi üçün hazırlanan regional nəqliyyat dəhlizləri ilə bağlı xəritə təqdim edib. Xəritədə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə tam riayət edilməsi xüsusi diqqət çəkib. Orada regionda kommunikasiya xətlərinin bərpası, Zəngəzur dəhlizi ilə hərəkətililiyin mümkünlüyü, Şimal-Cənub yolunun fəaliyyəti, ölkələrin nəzarət məntəqələrinin yeri və s. kimi amillər qeyd olunub.

Azər Badamov: “Ermənistan Zəngəzur dəhlizinin açılması üçün Azərbaycana minnətçi olmalıdır”

Əhəd Məmmədli: “Saakaşvilinin müraciəti

Azərbaycanın maraqlarına, zənnimcə, cavab verir”

da, bu sənədə salınmış Zəngəzur dəhlizi məsələsinə region ölkələri o qədər də əhəmiyyət vermirdi. Amma bu günün reallıqları Zəngəzur dəhlizinin açılmasını Azərbaycandan daha çox region üçün vacib layihəyə çevrildiyini zaman sübut etdi. Ona görə də, Asiyadan Avropaya qədər bir çox ölkələrin diqqəti Zəngəzur dəhlizin üzərində fokslaşmış və onlar dəhlizin açılmasını istəyir. Ermənistan həmişə olduğu kimi boynuna götürdüyü öhdəlikləri icra etməkdən yayınır və Zəngəzur dəhlizini yol

məyəcəkdə. Əgər yol statusu ilə kommunikasiya açılsaydı, onda təxminən eyni uzunluqda İran ərazisindən keçmək Azərbaycana daha məqbul hesab olunur. Ermənistan isə yol statusu ilə kommunikasiyaların açılmasına çalışır və istəyir ki, Azərbaycanın Avropaya ixrac edəcəyi enerji marşrutları da tranzit olaraq Ermənistan ərazisindən keçsin. Çünki, bu Ermənistanın dövlət büdcəsinə gəlirlər gətirəcək. Hətta Ermənistanın naziri Tiflisdə keçirilən IV İpək Yolu Forumunda kommunikasiyaların açılacağı təqdirdə Azərbaycan qazını almağa hazır olduğunu da bildirib. Bu bir daha onu göstərir ki, İran ərazisindən yeni yolun çəkilməsi Ermənistanı narahat etməyə başlayıb. Ona görə ki, Ermənistan uzun illər regional lahiyələrdən kənarda qalıb və İrandan yolumuz açılacağı təqdirdə yenə də kənarda qalmaqda davam edəcəkdir. Dünya təcrübəsində yolun icarəyə verilməsi təcrübəsi də mövcuddur. Məsələn, Ukraynaya Odessa şəhərini Odessa vilayətinin digər əraziləri ilə hərəkətili təmin etmək üçün Moldovadan yolu icarəyə götürüb. Ukrayna bu yoldan çox rahat istifadə edir. Belə bir praktika Zəngəzurdə da tətbiq oluna bilər. Bunun üçün ilk növbədə, Ermənistanla sülh müqaviləsi bağlanmalı və sonra hökumət belə bir layihənin nə qədər effektiv olacağı ilə bağlı hesablamalar aparandan sonra qərar verilməlidir”.

Deputat Nikolun çıxışına da toxundu: “Tiflisdə IV İpək Yolu forumunda iştirak edən baş nazir Nikol Paşinyan “Ermənistan döngəsi” layihəsinin də əhəmiyyətindən danışdı. Düzüldür, belə bir layihə reallaşarsa, Ermənistan İran körfəzindən Qara dənizə qədər yük daşımalarının iştirakçısına çevrilə bilər. Amma burada “Ermənistan döngəsi” layihəsinin maliyyələşməsinin kim tərəfindən aparılacağı sual altında qalır. Yeni Ermənistanın düşündüyü layihə sərt dağlıq əraziləri əhatə etdiyinə görə böyük maliyyə tutumludur. Ermənistanın büdcəsinin imkanları böyük layihələrin icrası üçün heç yaxın perspektivdə də real görünmür. Ona görə də Paşinyanın

Komitə sədri: Gürcüstan regionda sülhün təmin edilməsində rol oynayıb və oynayacaq

Gürcüstan regionda sülhün təmin edilməsində rol oynayıb və oynayacaq. APA-nın Tbilisi müxbiri xəbər verir ki, bunu Gürcüstan parlamentinin Avropaya İntegrasiya Komitəsinin sədri Maka Botçorişvili Gürcüstan, Azərbaycan və Ermənistan baş nazirləri arasında keçirilmiş üçtərəfli görüşə münasibət bildirərkən deyib:

“Bizim arzumuz Cənubi Qafqazda sülhün olması və bu prosesə bacardığımız qədər töhfə verməkdir. Azərbaycan və Ermənistan baş nazirlərinin burada olmasını və forumda (Tbilisi beynəlxalq İpək Yolu Forumu) iştirakını görmək çox yaxşı idi. Bu forum ümumilikdə bizim regionumuzun qlobal səhnədə rolu haqqında idi”.

Komitə sədri Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişinin imzalanmasının regionun inkişafına töhfə verəcəyini vurğulayıb.

təqdim etdiyi “Ermənistan döngəsi” layihəsi ancaq həyata keçməyən utopik arzudən başqa bir şey olmadı haqqında fikir yürütməyimizə heç bir çətinlik yaratmır. Azərbaycanın iştirak etdiyi regional əhəmiyyətli beynəlxalq layihələrin əsas maliyyə mənbəyi də ölkəmiz olub. Ona görə dediyimiz bütün proyektlər uğurla icra olunur. İqtisadi tənezzül içində boğulan Ermənistanın regional layihələrin icrasında maliyyə yatırmaq gücündə olacağı heç uzaq gələcəkdə də mümkün olmayacaqdır. Ona görə də Ermənistan reallığı düzgün dəyərləndirərək Zəngəzur dəhlizinin açılması üçün Azərbaycana minnətçi olmalıdır. Məhz belə olan şəkildə Ermənistan da regional layihələrin iştirakçısına çevrilə bilər”.

AĞ Partiya başqanının I müavini, siyasi şərhçi Əhəd Məmmədli isə qeyd etdi ki, Saakaşvili yenidən böyük siyasətə qayıtmaq istəyir: “Onun əvvəlcədən Paşinyana bir çağırışı var idi. İndi də növbəti çağırışını Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı hər iki liderə,

yeni Paşinyan və Əliyevə edib. Saakaşvilinin müraciəti Azərbaycanın maraqlarına, zənnimcə, cavab verir. Ermənistan icarə məsələsində, məsələn, ən azı 50 illiyə razı olsa, biz də bu məsələyə qol qoya bilərik. Bu həm də regionda sülhün möhkəmlənməsinə gətirib çıxara bilər. Paşinyan daxili vəziyyəti nəzərə alaraq buna gedərmə, gedəcəkmə, bu artıq başqa mövzunun məsələsidir. Azərbaycana gəldikdə isə düşünürəm ki, Zəngəzur dəhlizindən ümumiyyətlə, bu regionla bağlı tarixi hədəflərimizdən imtina etməməliyik. Çünki tarixi baxımdan Zəngəzur dünənə qədər dedə-baba torpaqlarımız olub. Hikmət Hacıyevin açıqlamasına gəldikdə isə, İrandan keçəcək yol beynəlxalq nəqliyyat dəhlizinin, tarixi İpək yolunun bir hissəsi sayılacaq. Çindən Avropaya uzanan bir marşrutdan söhbət gedir. Amma yenə də hesab edirəm ki, bu məsələdə əsas preroqativimiz Zəngəzurdan keçən dəhliz olmalıdır”.

□ **Cavanşir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

“Azərbaycan uşaqların cins seçiminə görə dünyada birinci yerdədir”. Bu fikirləri BMT-nin Əhali Fondunun baş müşaviri Fərid Babayev Milli Məclisin Ailə, qadın və uşaq məsələləri və İnsan hüquqları komitəsinin birgə dinləməsi zamanı bildirib.

O bildirib ki, ölkəmiz 2021-ci ildə bu məsələdə birinci yerdə olan Çini artıq üstələyib: “Bütün selektiv abortlar kriminal abortlardır. Bununla Cinayət Məcəlləsinin qapısı açılır.

Həmçinin bir məsələyə də diqqət çəkmək istəyirəm. 2008-ci ildə Dövlət Statistika Komitəsi və Ailə, Qadın və Uşaq problemləri üzrə Dövlət Komitəsi ilə birgə araşdırma aparmışdıq. O zaman qadın respondentlərin 30 %-dən yuxarısının zorakılığa məruz qaldığını öyrənmişdik. Təəssüf ki, bu araşdırma o vaxtdan bəri aparılmayıb. 2024-cü ildə biz yenidən bu araşdırmanı aparmaq niyyətindəyik və nəticələri ictimaiyyətə açıqlanacaq”.

Qeyd etmək yerinə düşər ki, neçə illərdi ki, bu tendensiya davam etməkdədir.

Əvvəlki illərin statistikasına da nəzər salsaq görürük ki, 2018-ci ildə Azərbaycanda abort etdirən qadınların sayı 36 141 nəfər olub. Onların arasında 18-19 yaşlıların sayı 1198, 20-24 yaşlıların sayı 7545, 25-29 yaşlıların sayı 11 578-dir. Aborta müraciət edənlərdən 10293 nəfər 30-34 yaş aralığında, 35 və yuxarı yaşda olanlar isə 5487 nəfər təşkil edib.

2019-cu ildə 37 308 abort qeydə alınıb. Bu abortlardan 49-u 15-17 yaş qrupuna, 1 406-sı 18-19 yaş, 7 101-i 20-24 yaş, 11 617-i 25-29 yaş, 10 947-si 30-34 yaş, 6 188-i 35 və yuxarı yaşda olan qadınlar arasında qeydə alınıb.

2020-ci ildə abort sayı 2019-cu ilə müqayisədə təxminən 2 min 600-dək azalıb. Ötən il Azərbaycanda 15-17 yaşlı qadınlar arasında 29 abort, 18-19 yaşlı qadınlar arasında isə 1 min 270 abort olub. 20-24 yaş qrupu üçün bu göstərici 7 min 552, 25-29 yaş qrupu üçün 10 min 993, 30-34 yaş qrupu üçün 9 min 445, 35 yaşlı aşanlar üçün isə 5 min 430 olub.

2021-ci ildə bu say 13 514 olub. Yeni 2021-ci ildə 15-19 yaşlı hər min qadına 8,3 abort, 25-29 yaşlı hər min qadına isə 32,7 abort düşür.

Selektiv abortların sayı niyə artır? Bunun nə kimi fəsadları ola bilər?

Mövzu ilə bağlı Vəkillər Kollegiyasının üzvü, Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin icraçı direktoru Sahib Məmmədov

Azərbaycan selektiv aborta görə rekord qırdı, təhlükəli tendensiya!

Sahib Məmmədov: “Qanunvericilikdə olan cəzaların tətbiq mexanizmləri daha da təkmilləşdirilməlidir”

Elçin Bayramlı: “Selektiv abortlar faktiki olaraq qətl hadisəsidir”

dov “Yeni Məşal”a dedi ki, selektiv abort cinsi ayrı seçkilinin ən qəddar formalarından biridir: “Təəssüf ki, Azərbaycanda çox geniş yayılıb. Bunun artıq demografik nəticələri var. Ölkədə reproduktiv qadınların sayı kişilərdən azdır. Baxmayaraq ki, nisbi sayda hələ qadınlar kişilərdən çoxdur. Ona görə də bunun qarşısını alacaq əlavə tədbirlərə ehtiyac var. Məhdudiyyətlərə baxmayaraq qanunsuz selektiv abortlar davam etməkdədir. Ona görə də uzunmüddətli planda Azərbaycanda demografik vəziyyətə ciddi təsir edə bilər. Bu səbəbdən hesab edirik ki, bununla bağlı əlavə nəzarət mexanizmləri, yaxud da qanunvericilikdə olan cəzaların tətbiq mexanizmləri daha da təkmilləşdirilməlidir və selektiv abortun qarşısı alınmalıdır. Bu birinci addımdır. İkinci, selektiv abortun qarşısını almaq üçün stimullaşdırıcı tədbirlər görülməlidir. Misal üçün, doğulan qız uşaqları üçün və doğulan oğlan uşaqları üçün. Burada birdəfəlik müavinət var. Müavinəti qızlar üçün artırmaq olar. Misal üçün ailəsində ikinci övlad dünyaya gələn qızlar üçün müavinəti 5 min manat, üçüncüdə 10 min manat etmək olar. Belə stimullaşdırıcı tədbirlər görməklə həm də ailələrə təsir etmək olar, həm də onları maraqlandımaq olar. Hesab edirəm ki, buna

qarşı ciddi tədbirlər görülməyə yaxın 15-20 ildə Azərbaycanda əhalinin cins tərkibinin dəyişməsinə ciddi problemlər ortaya çıxacaq. Eyni zamanda, bu ayrı-seçkilinin qarşısını almaq dövlətin borcudur”.

Sosioloq Elçin Bayramlının da mövzu ilə bağlı maraqlı fikirləri var. O, deyib ki, selektiv abortlar faktiki olaraq qətl hadisəsidir: “Bu, hələ doğulmağa imkan tapmamış körpələrə qarşı fiziki terror, analara qarşı isə həm psixoloji, həm bioloji terrorudur. Abortlar, xüsusən də selektiv abortlar bir cəmiyyəti xəstə vəziyyətə salır, demografik vəziyyəti ağırlaşdırır, milli genofondu məhv edir, cinslərin təbii balansını pozur. Qısaca desək, abort ən qorxunc və ən dəhşətli belədir.

ÜST-ün hesabatlarına görə, hər il dünyada 50 milyondan çox qadın abort olunur. Onların 20 milyonu qeyri-leqal abortlardır, bu hal qadın ölümü hallarının artmasına yol açır.

Abortların 78 faizi inkişaf etmiş ölkələrin, 22 faizi inkişaf etməkdə olan ölkələrin payına düşür. Abortların sayına görə ən aşağı göstərici dinin hakim olduğu ölkələrdədir. Belə ölkələrdə il ərzində 1000 qadına 10 abort düşür. Digər ölkələrdə bu göstərici hər 1000 qadına 10-80 abort arasında dəyişir.

Azərbaycanda 2022-ci il

görə, ana bətnindəki embrionun ürək döyüntüləri 18 gündən sonra başlayır, 40 gün sonra baş beyinə impulsların getdiyi müşahidə olunur, 6-7 həftədən sonra müstəqil hərəkətə başlayır.

Yeni, ana bətnindəki uşağı öldürməklə, küçədəki hər hansı bir şəxsi öldürmək arasında heç bir fərq yoxdur. Maraqlıdır ki, qanunlar hər hansı bir qətlə ağır cəzalar verdiyi halda, körpələrin göz qabağında açıq şəkildə qətlə həyata keçirildikdə buna nə qanun, nə də bir başqası reaksiya verir. Açıq şəkildə ölkədə hər gün yüzlərlə qətl törədilir. Faktiki olaraq, milli genofonda qarşı kütləvi terror törədilir. Buna görə cinayət məsuliyyəti olmadığından kim necə istəyir eləcə də hələ doğulmamış körpəsini öldürür. Bəzi ölkələrdə abortların edilməsinə qarşı daha mühafizəkar qanunlar var. Hətta bəzi Avropa ölkələrində belə, abort etmək qadağandır və abort edən şəxs sərt cəzalandırılır.

Azərbaycan qanunvericiliyində aborta məcbur və təhrik etməyə görə 115-ci maddənin 2-ci və 3-cü hissələrinə görə islah-əmək koloniyalarında cəza verilir. Lakin könüllü aborta görə cəza

nayət məsuliyyəti yoxdur.

Bunun qarşısını almaq üçün nə dövlət, nə də cəmiyyət heç bir tədbir görmür. El arasında “arvad-uşaq komitəsi” adlandırılan orqan dövlətin pullarını boş yerə xərcləməklə məşğuldur və bu sahədə heç bir iş görmür, hansısa effektiv təbirlər həyata keçirmir, nəzarət etmir. Abortlar geniş planda baxıldıqda milli təhlükəsizlik məsələsidir. Demografik cinsi disbalansın yaranması gələcəkdə ağır fəsadlar verəcək. Bu milli fəlakətdən xilas olmaq üçün təcili şəkildə dövlət bu məsələ ilə bağlı ya xüsusi proqram qəbul etməlidir, ya da bu sahə üzrə geniş səlahiyyətlərə malik xüsusi dövlət orqanı yaradılmalıdır. Bu sahəyə çox ciddi nəzarət olunmalıdır və çox sərt cəzalar qoyulmalıdır.

Təcrübə göstərir ki, məsuliyyəti və təbliğatla heç nəyə nail olmaq olmur. Əksinə vəziyyət getdikcə pisləşir. Demək, ümid qalır sərt inzibati tədbirlərə. Abort edən və etdirən uzun müddətə həbs cəzasına layiq görülməlidir. Yalnız bu yolla bu dəhşətli fəlakətin qarşısını almaq olar”.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
“Yeni Məşal”

Aİ Rusiyaya qarşı 12-ci sanksiyalar paketi üzərində işləyir

Avropa İttifaqı Rusiyaya qarşı növbəti sanksiyalar paketi üzərində işləyir.

APA xəbər verir ki, bunu Avropa Komissiyasının Prezidenti Ursula von der Leyen Aİ Şurasının iki günlük iclasının yekununda keçirilən mətbuat konfransında deyib.

O bildirib ki, Aİ Rusiyaya qarşı 12-ci sanksiyalar paketi üzərində işləyir. Avropa Komissiyasının Prezidenti Rusiya almasının da sanksiyalar siyahısına daxil oluna biləcəyini deyib.

Xəbər verildiyi kimi, Gəncə şəhərində bir gündə iki uşaq küçəyə atılıb. Uşaqlar 4 aylıq körpə qız, digəri isə 3 yaşlı oğlan uşağıdır. Həmin uşaqlar şəhərin mərkəzində tapılaraq Gəncə Şəhər Uşaq Xəstəxanasına gətirilib.

Az sonra məlum olub ki, uşaqların qəyyumu olan nə-nə əvvəlcə 4 aylıq körpəni, sonra isə qardaşını Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin binasının qarşısına qoyub. Qadın bunun səbəbi barədə danışdı. Mehriban Cəlilova deyib ki, qızı narkotik aludəçisidir. O, qızı ilə bağlı başqa ittihamlar da səsləndirib və belə olduğu halda uşaqların anasının yanında böyüməsini istəmədiyini deyib. Onun sözlərinə görə, qızı hər gün evdə dava salır və o, məcbur olaraq bu addımı atıb. O həm də uşaqları müvəqqəti olaraq İcra Hakimiyyətinə verdiyini açıqlayıb. “Mən nəvələrimdən imtina etməmişəm”, - qadın iddia edib.

Elə həmin gün uşaqların

Fazil Mustafa: “Bu cür məsələlərdə uşaqlar mütləq dövlətin himayəsinə götürülməlidir, onları taleyin ümidinə buraxmaq olmaz”

Kəmalə Ağazadə: “Analara “canın çıxsın, uşağına bax” deməzdən əvvəl, sosial rifahı gücləndirməliyik”

anası övladlarını geri istədiyini bildirib. Belə ki, İ.Cəlilova övladlarının olduğu Gəncə şəhər 2 Saylı Uşaq Xəstəxanasına gedərək onları ordan götürmək istəyib. Lakin qadının narkotik aludəçisi olması, sosial durumu və onun övladlarının qəyyumu olan nənəsinin uşaqlara baxmaq istəməməsi səbəbləri nəzərə alınaraq uşaqlar ona verilməyib. Qadınla bu barədə danışdıqlar aparılıb və ona bildirilib ki, hər iki övladının sağlıq durumu yaxşıdır və onlar oktyabrın 26-da Bakıdakı Körpələr Evinin birinə yerləşdiriləcək.

Qeyd edək ki, körpələrin son vəziyyəti ilə bağlı Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsindən açıqlama verilib. Komitənin mətbuat katibi Teymur Mərdanoğlu qeyd edib ki, qeyd olunan məsələ Komitə tərəfindən tam nəzarətə götürülüb, araşdırmalara başlanılıb.

“Uşaqlar bir müddət öncə nənənin qəyyumluğuna veri-

Küçəyə atılan körpələr: ictimai immun çatışmazlığı, yoxsa qanundakı boşluqlar...

lib. Nə-nə qəyyumluqdan imtina edərək uşaqları Gəncə şəhər İcra Hakimiyyətinin binası qarşısına qoyub və oranı tərk etmək istəyib. Uşaqlar xəstəxanaya yerləşdirilib, İcra Hakimiyyəti tərəfindən azyaşlılarla bağlı məlumat Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiə Nazirliyinin tabeliyində olan Sosial Xidmətlər Agentliyinin altsistemində yerləşdirilib”.

O qeyd edib ki, Komitənin əməkdaşları tərəfindən yataqxanada yaşayan ailəyə baxış keçirilib:

“Uşaqların vəziyyəti qiymətləndirilib, ananın narkotik aludəçisi olduğu təsdiqlənib.

“Belə halda əsas məsələ uşaqların dövlət tərəfindən himayəyə götürülməsi ilə bağlıdır. Dövlət bir mexanizm qurmalı, anası narkotik istifadəçisi olan və yaxud bu cür fəaliyyətlə məşğul olan şəxslərin uşaqlarının taleyini həll etməlidir. Əks halda burada uşaqlar başsız qalacaq və onlara qarşı hər hansı bir şəkildə qurma mexanizmləri işləməyəcək.

Nənənin gəliri, yaşayışı uyğun olmaya bilər. Qızı ilə eyni evdə yaşamaq istəməz, nə-nə də dünyasını dəyişə bilər, ona görə də uşaqların taleyi əsas məsələdir. Bu baxımdan uşaqların taleyi ilə

ların vəziyyəti normal olacaq?

Bəli, narkotik istifadəçisi olan ananın da uşaqları üzərində hüququ var. Sadəcə ananın həssas qrupdan olması, zərərli vərdişləri olması dəyərləndirilməlidir. Nə qədər ki, həssas, zərərli vərdişləri olan, münafiqəli ailələrin bazası yarılmıyacaq, belə problemlərlə daim qarşılaşacağıq. Əgər vahid baza olarsa artıq bu vahid baza ətrafında həm dövlətin yükü yüngülləşər, biz də digər qurumları qınamırıq ki, niyə vaxtında lazımı tədbirlər görməmişiniz. Yəni, koordinasiya, bəzə yoxdur, nəticədə ortaya

girdləri arasında narkotik istifadəçilərinin sayı artır? Demək ki, bunu satan var, alan da var. Beləliklə, narkomanıyanın qarşısının alınması istiqamətində ciddi iş aparılmalıdır.

Daha bir məsələ, psixoloqlarla bağlıdır. Bu gün özünə psixoloq deyən nə qədər adamlar var ki, uşaqları şikəst edir. Kim onların fəaliyyəti ilə bağlı monitoring apara-

rır? Hərəsi bir klinika açır, vəssalam. Bəs klinikanın işinə kim nəzarət etməlidir? Bəlkə, elə o psixoloqlar “canlı bomba”lar hazırlayıb, ailələrə ötürürlər, bundan xəbərimiz varmı?

Həmçinin ailə modellərinin gücləndirilməsi çox önəmlidir. Bunun üçün də dövlət proqramları olmalıdır”.

□ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

Gəncə və Tovuzda itkin düşən məktəbli qızlar tapılıb

Gəncə şəhəri Xətai prospektində yaşayan, 2009-cu il təvəllüdlü Türkan Qurbanova oktyabrın 26-da yaşadığı evdən çıxaraq geri qayıtmayıb. Tovuzun Aşağı Quşçu kənd sakini, 2009-cu il təvəllüdlü Gülay Bayramova da həmin gün yaşadığı evdən naməlum istiqamətə gedərək itkin düşüb.

Gəncə və Tovuzda itkin düşən məktəbli qızlar tapılıb. Bu barədə APA-nın qərb bürosuna DİN-in Mətbuat xidmətinin Gəncə regional qrupunun baş inspektoru, polis kapitanı Eşqin Qasimov bildirib.

Məlumatla görə, polis əməkdaşlarının keçirdikləri axtarış tədbirləri nəticəsində hər iki şəxsin yeri müəyyən olunaraq ailələrinə təhvil verilib.

9 ayda ölkədə içki və tütünə 1,7 mlrd. manatdan çox vəsait xərclənib

2023-cü ilin yanvar-sentyabr aylarında Azərbaycanda pərakəndə ticarət şəbəkələrində istehlakçılara 1 milyard 750.7 milyon manatlıq içki və tütün məmulatları satılıb.

“APA-Economics”in Dövlət Statistika Komitəsinin hesabatı əsasında apardığı hesablamalara görə, cari ilin sentyabr ayında isə bu göstəricinin həcmi 178.9 milyon manat təşkil edib.

Qeyd edək ki, cari ilin yanvar-sentyabr ayları ərzində Azərbaycana 85 milyon 78 min dollar dəyərində tütün və tütün məmulatları idxal edilib. Bu dövrdə ölkədə tütün məmulatlarının istehsalı isə 671.2 milyon manat təşkil edib.

Qeyd edək ki, hesabat dövründə əhəlinin bir nəfərinə düşən orta aylıq pərakəndə ticarət dövriyyəsi 447,7 manat və ya 2022-ci ilin eyni dövrü ilə müqayisədə nominal ifadədə 56,1 manat çox olmuşdur. Ticarət şəbəkəsində bir ölkə sakini orta hesabla ayda 251,3 manatlıq ərzaq məhsulları, içkilər və tütün məmulatları, 196,4 manatlıq qeyri-ərzaq malları alıb.

gəlib çıxan atılmış uşaqlar olur”.

Kəmalə Ağazadənin sözlərinə görə, bu cür problemlərin həlli üçün maarifləndirmə işləri aparılmalıdır:

“Maarifləndirmə olmalıdır və maarifləndirmədə daha çox dəyərlərdən danışmalıyıq. Mənəvi dəyərlərimiz, ideologiyamızı formalaşdırmalıyıq.

Bu gün xeyli sayda tək analar var ki, övladlarına tək baxır və biz onlara deyirik ki, canın çıxsın uşağına bax. Amma canın çıxsın uşağa bax deməzdən əvvəl sosial rifahı düzəltmək lazımdır. Sosial rifahı düzəltmək, bir çox problemlərin qarşısını almış olar.

Və ən önəmlisi bu gün cəmiyyətdə narkomanıyanın qarşısının alınması üçün çox ciddi işlər aparılmalıdır. Bəzən mətbuatda oxuyuruq ki, hansısa gözəllik salonunda patı satıcıları var. Buna kim nəzarət edir? Niyə yuxarı sinif şə-

bağlı qərar verilməsi, onlar dövlətin himayəsində böyüməlidirlər. Onları taleyin ümidinə buraxmaq olmaz”.

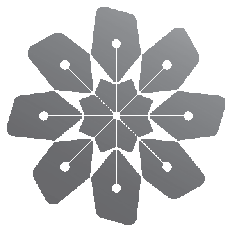
Azərbaycan Uşaqlar Birliyinin sədri Kəmalə Ağazadə də mövzu ilə bağlı danışdı:

“Nə-nə uşaqları aparıb, icra hakimiyyətinin binasının önünə qoyub və bunun da onunla əsaslandırırıb ki, “uşaqlara baxa bilmirəm”. Axı bunun prosedur qaydaları var. Nə-nə aidiyyəti orqanlara müraciət etməli idi ki, qəyyumluğunda olmadığı halda uşaqlara baxır, uşaqlar həssas qrupdandır və sairə. Ola bilər ki, nə-nə bu haqda məlumat-sızdır. Amma əgər artıq uşaqları aparıb ora qoyubsa, onda “mən imtina etməirəm” nə deməkdir? Birmənalı şəkildə həmin valideyni valideynlik hüquqlarından məhrum edib, uşaqları da dövlətin himayəsinə verərək, onlar üçün normal şərait yaradılmalıdır. Kim qərar verir ki, nə-nə uşaqlara sahib çıxdıqdan sonra on-

Hazırda uşaqlar xəstəxanata müayinə keçib, müvafiq müalicə alıblar. Komissiya tərəfindən uşaqlara geyim və qida ilə bağlı lazımı dəstək göstərilir. Həftənin sonu 4 aylıq körpə Bakıda yerləşən körpələr evinə, 3 yaşlı uşaq isə Gəncə uşaq evinə yerləşdiriləcək”.

Lakin məlum olduğu kimi, nə-nə nəvələrindən imtina etmədiyini deyib. Belə çıxır, uşaqlar təzədən onun qəyyumluğuna verilə bilər? Bəs narkoman ananın öz övladları üzərində hər hansı hüququ varmı? Ümumiyyətlə, belə halların təkrarlanmaması, uşaqların ailədaxili münasibətlərin qurbanına çevrilməməsi üçün nələr edilməlidir?

Mövzu ilə bağlı millət vəkili Fazil Mustafa “Yeni Müsavat”a danışdı. Millət vəkili qeyd edib ki, bu cür məsələlərdə uşaqlar mütləq dövlətin himayəsinə götürülməlidir, onları taleyin ümidinə buraxmaq olmaz:

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Gender, ailə və demoqrafiya məsələlərinin işıqlandırılması

Milli Məclisin Ailə, qadın və uşaq məsələləri komitəsinin sədri Hicran Hüseynova bu günlərdə keçirilən komitənin iclasında bildirib ki, hələ də ölkədə təhsildən yayınan uşaqlar, o cümlədən qızlar var:

"Onlar bir çox hallarda erkən nikaha məcbur olunurlar. Qız uşaqlarına münasibətdə mövcud ayrı-seçkiliyin qarşısının alınması, doğulan uşaqlar arasında cins nisbətinin pozulması məsələsi bizi narahat edir".

H.Hüseynova bildirib ki, orta peşə təhsili alan şəxslərin arasında qız uşaqlarının sayını artırmaq lazımdır: "Əgər qız uşaqları 9-cu sinifdən sonra məktəbə getmək istəmərsə, o zaman gedib peşə təhsili almalıdırlar ki, gələcəkdə hansısa problemi olduqda peşəsi olsun, ayaqları üzərində dayanabilsin".

Komitənin iclasında həmçinin bildirilib ki, Azərbaycanda qanuni nikah yaşı (18 yaş) ilə bağlı bütün istisnalar aradan qaldırıla bilər. Dövlət Komitəsinin 2022-ci il üzrə məlumatında qeyd edilib ki, Ailə Məcəlləsinə yenidən baxaraq həm kişilər, həm də qadınlar üçün minimum qanuni nikah yaşı (18 yaş) ilə bağlı bütün istisnaların aradan qaldırılması və xüsusilə də kənd yerlərində uşaq nikahı və məcburi nikahla mübarizə tədbirlərinin gücləndirilməsi, bu zərərli təcrübənin təməlinə dayanan səbəblərin aradan qaldırılması, bu işdə rol alan ailə üzvlərinin, dini və icma liderlərinin və ya hüquq-mühafizə əməkdaşlarının cəzalandırılması, bu istiqamətdə işlərin aşkarlanması üçün mex-

nizmlərin yaradılması ilə bağlı tövsiyələr Dövlət Komitəsi tərəfindən aidiyyəti qurumlara göndərilib.

Qeyd edək ki, nikah məsələləri Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsində tənzimlənir. Ailə Məcəlləsinin 10-cu maddəsinə görə, Azərbaycan Respublikasında nikah yaşı 18-dir. Lakin bəzi hallarda nikah yaşı tərəflərin müvafiq icra hakimiyyəti orqanına müraciət ərizələri əsasında bir ildən çox olmamaq şərti ilə azaldıla bilər. Məsələn, tərəflər arasında cinsi akt baş tutub və nəticədə qadın hamilə qalıb, tez bir zamanda uşağın doğuşu həyata keçiriləcək. Uşağın doğulmasının həyata keçirilməsindən sonra rəsmiləşdirilmənin aparılması mütləq qaydada qeydiyyat şöbələrində olduğu üçün burada tərəflər əgər nikaha daxil olmaq istəyərlərsə, qeydiyyat şöbəsi mütləq qaydada icra hakimiyyətinin rəyini nəzərə almalıdır. Hazırda qanunlar 18 yaşından aşağı bu sadalanan hallardan başqa digər halları nəzərə almır. Qanunun icrasına həm dövlət qurumları, həm də vətəndaş cəmiyyəti ictimai nəzarəti həyata keçirilir. Qanunların müddəalarının şərh olunması eyni zamanda Konstitusiya Məhkəməsi tərəfindən həyata keçirilir.

Mütəxəssislər qeyd edir ki,

Gender, ailə, demoqrafiya

YENİ ÜSAVAT
N 195 (8331) 28 oktyabr 2023

Qanuni nikah yaşı ilə bağlı istisna ləğv edilir - nəyi dəyişəcək...

QHT rəhbəri: "Ən azından artıq insanların bunun üçün müraciət edəcək yeri olmayacaq..."

bir çox hallarda, xüsusən də bölgələrdə 17 yaş məsələsi ilə bağlı istisna hallardan sui-istifadə edilir, qızlar erkən nikaha məcbur olunur. Bu baxımdan artıq bir ildir ki, qanuni nikah yaşı ilə bağlı istisnaların ləğv edilməsi ilə bağlı müzakirələr aparılır.

Bir müddət əvvəl Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Bahar Muradova da qeyd etmişdi ki, 18 yaşdan aşağı nikaha istisna hallarda belə icazə verilməsinə son qoyulmalıdır. Onun sözlərinə görə, yerlərdə icra hakimiyyəti orqanları da nikah yaşının azaldılması ilə bağlı hazırkı istisnaların vəziyyətə mənfi təsir etdiyini təsdiqləyir.

Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatlarına əsasən 2022-ci ildə Bakı şəhərinin 12 rayonu üzrə şəhər icra hakimiyyətlərinə erkən evliliklə bağlı 34 müraciət daxil olub. Nikah yaşının 1 il azaldılmasına görə 12 rayon üzrə 23 müraciətə baxılıb, hamiləlik, uşağın doğulması və digər üzrlü hesab oluna biləcək səbəblər araşdırılıb. Müvafiq sənədlər tələb olunub. Araşdırmaların nəticəsi olaraq 5 müraciət üzrə (Qaradağ rayonu-1, Suraxanı rayonu-1, Sabunçu rayonu-2, Binəqədi rayonu-1) nikah yaşının 1 il azaldılmasına sərəncam verilib.

Yerli rayon icra hakimiyyəti

lərləndən alınan məlumata görə, Azərbaycanın 12 iqtisadi rayonu üzrə 269 erkən evliliyin qarşısı alınıb. Qazax-Tovuz (68 erkən evlilik) və Lənkəran-Astara (57 erkən evlilik) iqtisadi rayonlarının göstəricilərinə əsasən, bu ərazilərdə daha çox erkən evlilik faktı müəyyən edilib.

Bununla bərabər 12 iqtisadi rayon üzrə nikah yaşının 1 il azaldılması ilə bağlı daxil olan məlumatlar araşdırılıb, üzrlü səbəblər müəyyən edildikdən sonra 271 yetkinlik yaşına çatmayan şəxs icra orqanları tərəfindən icazə verilib. Qazax-Tovuz (59) və Mərkəzi Aran (40) rayonları üzrə göstə-

ricilər bu ərazilərdə erkən evliliyə daha çox meyil olduğunu göstərir.

Mövzu ilə bağlı Azərbaycan Uşaqlar Birliyinin sədri Kəmalə Ağazadə "Yeni Müsavat"a danışdı. Onun sözlərinə görə 2024-cü ilin yanvar ayından etibarən artıq bununla bağlı qərar qəbul oluna bilər:

"Bu gün yerlərdə cəza tədbirləri ilə bağlı təbliğat işləri aparılmazsa, analar yenə də qızlarını erkən yaşda nişanlayıb, ərə verəcəklər. Yeni, məsələni nişandan başlamaq, cəzanı bu andan tətbiq etmək lazımdır.

Məlum olduğu kimi, əsasən də yerlərdə 17 yaş istisnası ilə bağlı bir çox hallarda üzrlü səbəb kimi nənənin, babanın ölüm ayağında olması göstərilir və yaxud ananın xəstə olması və "gözü arxada qalması" kimi bəhanələri irəli sürüb, qızları tez ərə verməyə çalışırlar. Lakin heç bir səbəb əsas vermir ki, 17 yaşında qızlar ərə getsin".

"Nikah yaşının dəyişməsi nəyi dəyişəcək?" sualımıza isə Kəmalə Ağazadə bu cür cavab verdi:

"Ən azından artıq həmin şəxslərin bunun üçün müraciət edə biləcək yerləri olmayacaq. Hesab edirəm ki, bu qanun qəbul edildikdə artıq həm Cinayət Məcəlləsində, həm də Ailə Məcəlləsinə müəyyən dəyişikliklər etməyə ehtiyac olacaq".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Xəlilə GƏRAY

Səhiyyə nazirinin səlahiyyətləri artırıldı

Səhiyyə nazirinin səlahiyyətləri artırılıb.

APA-nın xəbərinə görə, bu, Prezident İlham Əliyevin dünən imzaladığı fərmanla Səhiyyə Nazirliyi haqqında Əsasnaməyə edilən dəyişiklikdə əksini tapıb.

Nazirin səlahiyyətləri sırasına aşağıdakılar əlavə edilib:

- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müəyyən etdiyi hallarda Nazirliyin tabeliyindəki qurumların nizamnamələrini təsdiq olunmaq üçün təqdim etmək;

- Nazirliyin fəaliyyət istiqamətləri üzrə müvafiq il üçün dövlət büdcəsinin və büdcədən kənar fondların formalaşdırılması ilə bağlı təkliflər vermək;

- Müavinləri arasında vəzifə bölgüsü aparır, onların, habelə Nazirliyin digər vəzifəli şəxslərinin səlahiyyətlərini müəyyənləşdirir və qarşılıqlı fəaliyyətini təmin edir;

- Elmi-Tibbi Şuranın, Farmakoloji və Farmakopeya Ekspert Şurasının və Apellyasiya Şurasının sədrlərini, Şura sədrlərinin təqdimatı (təklifi) əsasında onların digər üzvlərini, o cümlədən Apellyasiya Şurası Katibliyinin rəhbərini və tərkibini təsdiq etmək.

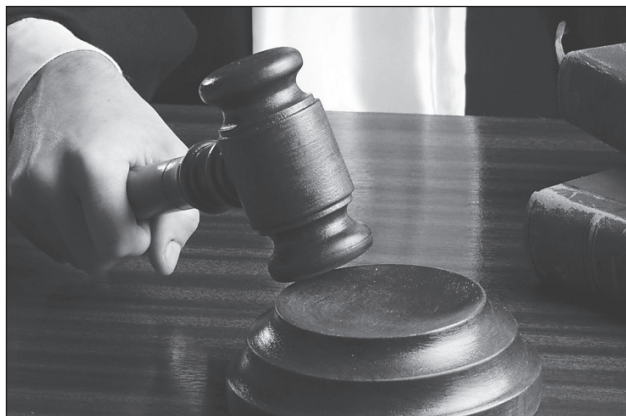
Nazirliyin keçmiş əməkdaşı tanışsı ilə birgə həbs edildi

Sumqayıt Ağır Cinayətlər Məhkəməsində rüşvət almaqda və digər əməllərdə təqsirləndirilən şəxslərin məhkəməsi başa çatıb.

"Qafqazinfo" xəbər verir ki, ƏƏSMN yanında Dövlət Məşğulluq Xidmətinin Sumqayıt Məşğulluq Mərkəzinin baş məsləhətçi vəzifəsində işləmiş Rövsən Xəlilov və tanışsı Gülgün Nəsirovaya hökm oxunub.

R.Xəlilova 2 il məsul vəzifə tutmaq hüququndan məhrum edilməklə 8 il 6 ay həbs cəzası verilib. Onun tanışsı, 1989-cu il təvəllüdlü G.Nəsirovaya isə 1 il 6 ay məsul vəzifə tutmaq hüququndan məhrum edilməklə 5 il 3 ay həbs cəzası verilib. Hər iki şəxs məhkəmə zalındaca həbs edilib.

Qeyd edək ki, daha əvvəl Baş Prokurorluq R.Xəlilov və G.Nəsirova barəsində məlumat yaymışdı. Bildirilmişdi ki,

onlar qabaqcıdan əlbir olaraq aldatma yolu ilə müxtəlif şəxslərə məxsus ümumilikdə 4 900 manat məbləğində pul vəsaitini ələ keçirməsinə, işlədiyi quruma məxsus olmaqla ona etibar edilmiş ümumilikdə 6 200 manat məbləğində özge əmlakını təkrarən israf etməklə talayıb. Həmçinin faktiki olaraq işləməyən, lakin

formal əmək müqavilələri bağlanmış şəxslərə ünvanlı dövlət sosial yardım təyin edilməsi üçün 11 200 manat məbləğdə pulu rüşvət qismində almasına, ayrı-ayrı şəxslə-

ri rüşvət verməyə təhrik etməsinə, eləcə də qanunsuz əməllərini ört-basdır etmək məqsədi ilə informasiya resursuna bilə-bilə yalan məlumatları daxil edərək vəzifə saxtakarlığı törədiblər.

Toplanmış sübutlar əsasında Rövsən Xəlilov və Gülgün Nəsirova Cinayət Məcəlləsinin 178.2.3 (şəxs tərəfindən öz qulluq mövqeyindən istifadə etməklə törədilən dələduzluq), 179.2.3 (şəxs tərəfindən öz qulluq mövqeyindən istifadə etməklə törədilən israf etmə), 311.3.2 (təkrar rüşvət alma), 32.4.312.2 (rüşvət verməyə təhrik etmə) və digər maddələri ilə təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb edilib.

Elan:

Abşeron rayon Saray qəsəbəsində Rzaev Vaqif Cəbrayıl oğlunun adına olan torpaq sənədi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Uzun illərdir ki, elm adamları xərçəngi əbədi olaraq məğlub etmək və ya bu ölümcül xəstəliyin birdəfəlik yox olması üçün təsirli bir dərman tapmağın yolunu tapmağa çalışırlar. Bu problemin mümkün həlli sağlam hüceyrələrin bədxassəli hüceyrələrə çevrilməsinin qarşısını ala biləcək xərçəng əleyhinə peyvəndin yaradılmasıdır.

O sırada "BionTech" şirkətinin təsisçiləri, türkiyəli alimlər Uğur Şahin və Özlem Türeci isə xərçəng xəstəliyinə qarşı hazırladıqları vaksinin uğurlu nəticələr verdiyini açıqlayıblar.

"Hürriyyət Daily" portalı xəbər verir ki, alimlər bu barədə Madrid şəhərində keçirilən Avropa Tibbi Onkologiya Cəmiyyətinin Konqresində danışıblar. Məlumatla görə, vaksin 4 dozada 44 pasiyentə vurulub. Nəticələrə əsasən, pasientlərin 59 faizində şişlərin həcmnin 30 % kiçilməsi müşahidə edilib. Xəstələrin 95 faizində isə şişlərin böyüməsi dayanıb. Qeyd edək ki, türkiyəli cütlük sözügedən vaksinin üzərində artıq 15 ildir işləyir. "BioNTech" 2030-cu ilə qədər 10 000-ə yaxın onkoloji xəstənin müalicə edilməsini nəzərdə tutur. Uğur Şahinin daha əvvəlki açıqlamasına görə, şirkətin hazırladığı vaksinin bir neçə ildən sonra artıq satışa çıxarıla bilər.

Bu, əlbəttə, bədxassəli şişlərin müalicəsində uğurdur, bəs xərçəngə qarşı peyvəndin ardınca, nəhayət, effektiv dərmanın kəşfi mümkün olacaqmı? Daha nə qədər zaman qaldı? Tibb elmi üçün əsas əngəl nədir?

Tanınmış həkim, professor Adil Qeybullayev mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a dedi ki, nə qədər ki canlı orqanizm var, xərçəng xəstəliyi həmişə var: "Canlı orqanizmdə peyvənd olandan sonra yer üzərində bu xəstəlik də daima onları müşahidə edir. Əlbəttə, son dövrlər ekoloji problemlər, insanların həddən artıq çox artması, qidalanma ilə bağlı problemlər və sairə bu xəstəliklərin sayının artmasına gətirib çıxarıb. Xərçəng xəstəliyi müxtəlif səbəblərdən, o cümlədən şüalanma, kanserogen maddələrin qəbulu və digər faktorlardan getdikcə artan dinamika davam edir. Xərçəng xəstəliyinin dərmanının tapılacağı haqda düşünmək o deməkdir ki, bu xəstəlik haqqında kifayət qədər anlayış yoxdur. Müxtəlif orqan və toxumaların, onların hüceyrələrinin bədxassəli törəmələri var. Onların hər biri

Xərçəng əleyhinə peyvənd - möcüzə dərmanın kəşfi yaxındadırmı

Həkim: "Nə qədər ki canlı orqanizm var, xərçəng xəstəliyi də olacaq"

nin adı müxtəlifdir. Hər birinin genezi, gedişi müxtəlifdir. Ona görə də hər hansı vaksini, digər dərmanları sadəcə bir addım ola bilər. Heç vaxt bu xəstəliyin tam aradan qaldırılması mümkün olmayacaq. Nə qədər ki canlı orqanizmlər var, o qədər xəstəlik olacaq. Sadəcə olaraq son vaxtlar bu istiqamətdə böyük gelişmələr var. İmmunoterapiyanın tətbiqi, target preparatlarının tətbiqi haqqında düşünülür və sairə. Amma bunların heç biri xəstəliyi kökündən məhv etməyəcək. Ona görə də xərçəngin dərmanı tapıldı, ya da tapılacaq haqda düşünmək xəstəlik

haqda yetərli məlumatlı olmaqdır. Mən istənilən bir addımdan bu vaksini də. Amma bu problem həll olunmayacaq".

Qeyd edək ki, 2022-ci ildə Azərbaycanda 8 305 nəfər onkoloji xəstəlikdən vəfat edib.

Bunu II Beynəlxalq Bakı Sür Vəzi Xərçəngi Konqresində Azərbaycan Tibb Universiteti Onkologiya kafedrasının dosenti Nəsimi Qasımov deyib. Onun sözlərinə görə, həmin şəxslərdən 1121 nəfəri sür vəzi xəstəliyinin bədxassəli törəmələri səbəbindən ölüb. Azərbay-

can Tibb Universitetinin Onkoloji Klinikasının baş həkimi Nigar Mehdiyeva isə bildirib ki, Azərbaycanda ötən il qadınlar arasında 2 mindən çox sür vəzi xəstəliyi aşkar edilib: "Bunun da daha çoxu erkən sür vəzi xəstəliyi diaqnozu qoyulanlar olub. Son 5-10 ilin göstəricilərinə baxdıqımızda sür vəzi xəstəliyinin gəncləşdiyini müşahidə edirik". O qeyd edib ki, sür vəzi xəstəliyi dünyada ən çox yayılmış onkoloji xəstəlik növlərindən biridir: "Sür vəzi xəstəliyi diaqnozu qoyulan qadınların sayı ildən-ilə artır. Bu, bir tərəfdən diaqnostika sahəsində inkişafın, digər tərəfdən isə xəstəliyin daha da artdığının göstəricisidir. Diaqnozu tədiq edilmiş xəstələr arasında gənc xanımların da sayı artmaqdadır. Azərbaycanda da bütün dünyada müşahidə olunan tendensiya uyğun olaraq xəstələrin sayı artır. Qadınlarımızın cəmiyyətin bütün sahələrində aktiv iştirak etmələri və yüksək stress faktoru ilə bağlı olaraq onlar arasında bu diaqnozla xəstələnmə halları artır".

Minsk Şəhər Kliniki Onkologiya Mərkəzinin baş həkimi Viktor Kondratoviç açıqlamasında deyib ki, 50 yaşdan yuxarı

n kişilər, 30 yaşdan yuxarı qadınlar xərçəng üçün müayinədən keçməlidirlər: "Kişilər üçün yaş həddi 50-dir. Qadınlar üçün - 30 yaşıdır. Artıq 30 yaşında o, ginekoloqa getməli olduğunu başa düşməlidir. Çünki uşaqlıq boynu xərçəngi indi çox gəncləşir. Sür vəzi xəstəliyi ümumiyyətlə, skrining tədbirlərinə əsasən, biz sür vəzi xəstəliyinə 50 yaşından başlayırıq. Amma 30 yaşlı qadın ginekoloqa gələrsə, ginekoloq sür vəzilərini müayinə etməli, zərurət yaranarsa, ultrasəs müayinəsi aparmalı, mamogramma müayinəsinə göndərməlidir".

Həkim qeyd edib ki, kişilər üçün prostat xərçəngi ilk sırada gəlir: "Bu patologiyanın ən yüksək tezliyidir, başa düşülməlidir, çünki bizdə prostat xərçəngi üçün skrining proqramı var, qəbulda əyləşən hər bir həkim ilk növbədə 50 yaşdan yuxarı kişini PSA testinə, prostat xərçəngi üçün spesifik testə göndərəcək. Müvafiq olaraq, bunun baş verməsi digər amillərlə yanaşı, əhalinin qocalması ilə də bağlıdır. İkinci yerdə ağciyər xərçəngi gəlir. Burada bir çox amillər var, o cümlədən amillərdən biri siqarettdən sui-istifadədir. Kişilərdə kolon və düz bağırsağın kolorektal xərçəngi üçüncü yeri tutur. Bu, həm də qonşu ölkələrdə, Rusiya Federasiyasında, Ukraynada, Polşada, Litvada, Latviyada baş verən faktdır. Çünki qidalanma nümunələrimiz əsasən eynidir. Qadınlarda döş xərçəngi birinci yerdədir. Kolorektal xərçəng inamla ikinci yeri tutur - yediyimiz səbəblərə görədir. Biz az miqdarda lif istehlak edirik. Üçüncü yerdə artıq uşaqlıq, yumurtalıq və s. Kişilər və qadınlar üçün şiş növləri bunlardır".

□ **Afaq MİRƏYİQ**,
"Yeni Müsavat"

Yüzə yaxın müəllim sertifikatlaşdırmanın müsahibə mərhələsindən kəsilib

Sertifikatlaşdırma prosesinin müsahibə nəticələri açıqlanıb.

Bu barədə APA-ya Təhsil İnstitutunun İnsan Resur-

ları Mərkəzindən xəbər verilib.

Qeyd olunub ki, 8 sentyabr tarixində keçirilən

təkrar sertifikatlaşdırma müsahibələrində 1376 müəllim uğur qazanaraq sertifikatlaşdırmadan keçmiş he-

sab olunub. 14 oktyabr tarixində təşkil olunan sertifikatlaşdırma prosesinin müsahibə mərhələsində isə 21883 nəfər təhsilverən iştirak edib. İştirak edən təhsilverənlərdən 21784 nəfəri uğur qazanıb.

Müsahibələrdə 99% dəvamiyyət qeydə alınıb.

Qeyd edək ki, sertifikatlaşdırmadan keçmiş 5246 təhsilverənin vəzifə maaşına 35 faiz, 17914 təhsilverənin isə 10 faiz artım tətbiq olunacaq. Bildirilib ki, sertifikatlaşdırmanın müsahibə mərhələsində iştirak etməyən və ya uğur qazanmayan müəllimlər 1 il müddətində iş yeri saxlanılmaqla, təkrar sertifikatlaşdırmanın müsahibə mərhələsində iştirak etmək hüququna malikdirlər.

Azərbaycanda 4 yayım operatorunun lisenziyası ləğv olunub

Oktyabrın 27-də Audiovizual Şuranın növbəti iclası keçirilib.

Bu barədə APA-ya Audiovizual Şuradan bildirilib. Qeyd edilib ki, iclasda xarici televiziya kanallarının retranslyasiya xidmətinə həyata keçirmiş bir sıra yayım operatorlarının fəaliyyət göstərməmələri ilə bağlı lisenziyalarının ləğv edilməsi məqsədilə Şuraya müraciətləri müzakirə olunub.

İclasda Şura aparatının Hüquq və beynəlxalq əməkdaşlıq şöbəsinin qeyd olunan məsələ ilə bağlı və həmin operatorların monitorinqlərinə dair məruzəsi dinlənilib. Müzakirələrdən sonra lisenziya sahiblərinin müraciətləri nəzərə alınaraq "Albax TV" MMC, "Real Telecom" MMC və "Şam" MMC-nin müvafiq lisenziyalarının ləğv olunması barədə qərarlar verilib. Həmçinin, yayım fəaliyyətinin 6 aydan çox müddətdə həyata keçirilməməsi səbəbindən "RA Technologies" MMC-nin də lisenziyası ləğv olunub.

ÜSAVAT

Son səhifə

N 195 (8331) 28 oktyabr 2023

ABS-da qadın evində sərxoş tapdığı kişiye ərə getdi

ABS-da qadın evində sərxoş tapdığı kişiye ərə gedib. Məlumatla görə, 29 yaşlı Kettrin Conston ziyafətə gedib və bacısından gec qayıdacağı üçün qapını bağlamamasını xahiş edib. O, səhər tezdən evə daxil olanda qonaq otağında ki divanda sərxoş bir kişinin yatdığını görüb.

Daha sonra qadın bacısını oyadıb, onlar evdən qaçıb, polis çağırıblar. 35 yaşlı Maykl evə qanunsuz daxil olduğu üçün həbs edilib. Ancaq qadının dostları oğlanı tanıyıb və haqqında müsbət rəy veriblər. Sonda onlar Kettrini ərizəni geri götürməyə razı sala biliblər.

İttihamlardan azad olan kişi çiçəklərlə Kettrinin yanına gəlib və davranışına görə bütün ailədən üzr istəyib. Qadın Mayklı bağışlayıb və bir müddət sonra onlar evlənilər.

Rusiya zooparkında yağında onlarla heyvan yanaraq ölüb

Rusiyanın Saratov şəhərindəki “Kroşka yenot” zooparkının pavilyonunda baş verən yağında onlarla heyvan yanıb. Bu barədə vilayət hökumətinin həyat təhlükəsizliyi şöbəsinin rəhbəri Yuri Yurin xəbər verib. Məlumatla görə, 40-dan çox heyvan - gekkon, boa, tutuquşu, dəniz donuzcuğu, şinşilla, skuns, surikat, tısbağa, oxlu kirpilər və s. yanıb. Nadir məməlilər, o cümlədən ağ kirpi, həmçinin Xabarovskdan gələn lemur xilas edilib. Qeyd edək ki, zoopark özəl olub və şəhər parkının ərazisində yerləşib. Fövqəladə Hallar Nazirliyindən verilən məlumata görə, taxta köşklər yanıb. Yanğının sahəsi 40 kvadratmetr olub. Müstəntiqlər və yağınsöndürmə laboratoriyasının mütəxəssisləri hadisənin baş vermə şəraitini və səbəblərini öyrənmək üçün hadisə yerində işləyirlər.

Bizi sürətlə qocaldan vardış

Əgər tez-tez smartfon, kompüter istifadə edirsinizsə və televizora baxırsınızsa, bədənin yaşlanma prosesi sürətlənir, çünki ekranlardan çıxan mavi işıq dəriyə mənfi təsir göstərir. Oregon Dövlət Universitetinin (ABS) alimləri bu qənaətdə gəliblər. Alimlərin araşdırmalarının nəticələrini “Frontiers in Aging” nəşri dərc edib.

“Mavi işığa həddindən artıq məruz qalma əsas hüceyrə funksiyamıza təsir edir və erkən qocalmağa gətirib çıxarır. Xüsusi metabolitlərin səviyyələri - hüceyrələrin düzgün işləməsi üçün lazım olan kimyəvi maddələr mavi işığa məruz qaldıqda dəyişir”, - müəssisənin integrativ biologiya kafedrasının professoru Yadviqa Gilyuloviç izahında qeyd edib. Onun sözlərinə görə, mavi işıqdan, demək olar ki, bütün hüceyrələr təsirlənib. Sınaqlar meyvə milçəkləri üzərində

aparıb. Məhz bu həşəratlarda “orqanizm” stimullara insan kimi reaksiya verir. Mütəxəssislər zərərən hər hansı bir LED-dən gəldiyini müəyyən ediblər. Erkən qocalmanın qarşısını almaq üçün mütəxəssislər əmindirlər ki, sadəcə olaraq qadjetlərlə keçirdiyiniz vaxtı minimuma endirməlisiniz.

Araşdırma milçəklərin çox sıx mavi işığa məruz qaldığı qənaətinə gəlib. Adi həyatda bir insan bu parıltının daha kiçik bir dozasını alır, lakin bu, hüceyrə yaşlanmasının əhəmiyyətli dərəcədə sürətləndirilməsi faktını dəyişdirmir.

Kim daha çox yaşayır - kök insanlar, yoxsa arıq?

Artıq çəkili insanlar normal çəkiyə sahib insanlarla müqayisədə 13 il az yaşayır. Bu barədə türküyəli mütəxəssis Rəcəb Aktimur məlumat verib. Onun sözlərinə görə, piylənmə son zamanların ən çox yayılan xəstəliklərindəndir: “Aparılan araşdırmalar göstərir ki, uşaqlıqda kök olanların 70 faizi böyüyəndən sonra da artıq çəkili olurlar. Belə insanlarda xəstəliklərin görünmə riski daha yüksəkdir. Fiziki və psixoloji cəhətdən daha ağır həyat keçirdirlər”.

Mütəxəssis həmçinin piylənmə üzrə olan cərrahəməliyyatların vacibliyini vurğulayıb. “Dünyanın hər yerində bu növ əməliyyatlar mövcuddur. İnsana görə əməliyyat seçimi dəyişə bilər. Cərrahi əməliyyatdan sonra isə pasiyent tamamilə yaxşılaşa doğru dəyişir”, - deyər Aktimur qeyd edib.

Stres ürəyi necə məhv edir - saniyə-saniyə...

Deirlər bütün xəstəliklərin kökü əsəbdən, sinirdəndir. Bir insan nə qədər uzun müddət gərgin, əsəbi, təşvişli dönmə keçirirsə, onun ürək, qan-damar, beyin və təzyiq xəstəlikləri bir o qədər erkən başlayıb xronikləşir.

Deilənə görə, 3 ay Tədqiqatlar göstərib ki, əsəbi mühit kifayətdir ki, bir ürəyin işemik xəstəliyi və çox problemlər başlasın. infarktı olan xəstələrin 80%-də uzun müddətli depressiv vəziyyətlər, asteniya, panik ataklar olub. Kəskin stres ürəyin ritmini pozur, aritmiya, stenokardiya başlayır. Alimlər sübut edib ki, hətta ürəyi sağlam olan insan güclü stres, qorxu, itki keçirdikdən sonrakı 6 ayda ciddi ürək xəstəlikləri tutub. Ən təhlükəli xroniki stresdir, yeni bitməyən stres. İnsan emosional durumuna nəzarəti bütünlüklə itirir, nevroz, əsəbi olması ilə barışır, bununla artıq mübarizə aparmır.

Bunları bilirsinizmi?

- * Yüksəklikdən aşağı enərkən diz qapaqlarınızda təzyiq normadan üç dəfə yüksək olur.
- * Dünya əhalisinin yarıdan çoxu heç vaxt telefon zəngi etməyib.
- * Ürəyin sağ yarısı oksigenlə zəngin qanı damarlar vasitəsilə ətraflara paylayır, sol yarısı isə qanı ağciyərlərdən pompalayır. Buna görə də sağ tərəf daha qalın və sol tərəfdən altı dəfə güclüdür.
- * 25 - 33% insanlar parlaq işıqda asqırırlar.
- * Qida nazik bağırsaqdan 0,003 km/saat sürətlə keçir, bu “səyahət” təxminən iki saat çəkir.
- * Şəhər sakinləri, orta hesabla, ömrünün iki həftəsini işıqforda keçirir.
- * İnsan ildə 4 milyon 200 min və ya gündə 17 min dəfə gözünü qırpır.
- * Dünya əhalisinin 10%-i adalarda yaşayır.
- * Üç aylıq olan insan embrionunda barmaq izləri olur.
- * Qida insan orqanizmi tərəfindən 12 saat ərzində tamamilə həzm olunur.
- * Dörd əkiz uşaq dünyaya gətirmək şansı 729 mində birdir.
- * Körpələr gündə 200 metrə qədər sürünürlər.
- * Orta hesabla bir sürücü həyatı boyu 15 mindən çox signal verir.
- * İnsanların 42 faizi yuxuda xoruldayır.
- * Gözlər vasitəsilə biz ətrafımızdakı informasiyanın 90 faizini qəbul edirik.
- * Orta hesabla, bir insan həyatı boyu 50 ton yemək yeyir və 50 min litr maye qəbul edir.

Stres sizdə bu problemləri yaradacaq

Dərimiz gündəlik həyatımızın qaçılmaz hissəsi sayılan stresin ən ağır yükünü daşıyır. Buna görə də bir çox dəri xəstəlikləri yaranır. Dərimiz bədənimizin ən böyük orqanıdır və ətraf mühit faktorlarına qarşı maneə rolunu oynayır. Bu maneə həm də psixi sağlamlığın güzgüsüdür. Xüsusilə stresin dəri üzərində ciddi təsirləri var.

Orqanizmdə hormonal dəyişikliklərə səbəb olan və immunitet sisteminin funksiyalarına təsir edən stres, dəri baryerinin funksiyasını pozan ən əhəmiyyətli səbəblərdən biridir. Akne - Stres bədəndə iltihabı və dəridə yağ istehsalını artırır. Bu, inadkar və daha böyük əraziləri əhatə edən sızanaqların (sızanaqların) əmələ gəlməsində özünü göstərir. Eyni zamanda, stres hormonal balanssızlığa səbəb ola bilər və hormonal sızanaqların meydana gəlməsini artırır.

Sürətli yaşlanma - Qocalma prosesi, şübhəsiz ki, həyatımızın bir hissəsidir və ondan qaça bilmərik. Ancaq stres bu prosesi sürətləndirə bilər. Səhnədəki gizli düşmən. Sərbəst radikal əmələ gəlməsini artırmaqla, dəri hüceyrələrinin zədələnməsinə səbəb olur. Daha erkən yaşlarda qırıqların əmələ gəlməsi və dərinin elastikliyinə itirilməsi həm kosmetik, həm də zehni yük yaradır və pozulma dövrü başlayır.

Saç tökülməsi - Saçlar fiziki görünüşümüzün əhəmiyyətli bir hissəsidir və saç sağlamlığını qorumaq hər kəsin arzusudur. Bununla belə, stres saçların pozulmasına da səbəb ola biləcək mühüm faktordur. Saç tökülməsinə, saç tellərinin incəlməsinə və saçların ağarmasına səbəb ola bilər.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

“Yeni Məşavət”in kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, “Azərbaycan” nəşriyyatında çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Əlşad MƏMMƏDLİ
Sifariş: 2810
Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500